

КІНО

**ОБ'ЄКТИВНИЙ
ЕКШН**
стор. 8

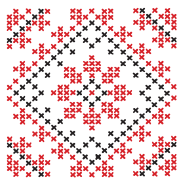
ШАНОВНІ ЧИТАЧІ І ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

Наприкінці 2018 року ми повідомляли вам про ту складну ситуацію, в якій опинилася наша газета та інші видання Національного газетно-журнального видавництва через бездіяльність Міністерства культури України щодо реформування друкованих ЗМІ. В результаті цього старі свідоцтва про реєстрацію з 1 січня 2019 року втратили чинність, а державна програма фінансової підтримки культурологічних друкованих ЗМІ необґрунтовано ліквідована. Проте, незважаючи на це, ми все-таки продовжуємо нашу роботу.

Цей номер газети «Культура і життя» виходить у формі дайджесту для передплатників січня 2019 року. Також разом із ним, як компенсацію за затримку із виходом, Ви отримуєте газету «Кримська світлиця». Сподіваємося, що цей вимушений захід триватиме недовго, і вже зовсім скоро почнуть виходити повноцінні номери наших газет.

Від імені всього нашого трудового колективу ми щиро вдячні тим, хто передплатив наші видання на 2019 рік! Дякуємо за розуміння і підтримку!

Загальнодержавна українська газета

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ

№1-4 | Січень 2019

Заснована в січні 1913 Гнатом Хоткевичем

ISSN 2519-4429

стор. 3

БОРЦЯМ ЗА ВІЛЬНУ УКРАЇНУ

АКТУАЛЬНО

МОВНИЙ МАРАФОН ПО-УКРАЇНСЬКИ

СТОП. 2

Фото: Георгія ПУЖАНЧУКА

МОВНИЙ МАРАФОН ПО-УКРАЇНСЬКИ: ОБІЦЯНКУ ВІДКЛАЛИ НА 2019 РІК

Нам обіцяли мовний закон до кінця осені, але й до кінця року його не буде, що я й прогнозував. Під завісу 2018 року, на самого Миколая, парламентський Комітет з питань культури дуже швидко ухвалив рішення винести на сесію законопроект «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (№ 5670-д), ліквідувавши одним махом технологію затягування розгляду, яку задумали супротивники закону з різних таборів, «накидавши» понад дві тисячі правок.

Тарас МАРУСИК

Мабуть, тому Голова Верховної Ради України Андрій Парубій планує вже в лютому ухвалити цей закон остаточно. Йому вторить Віце-прем'єр-міністр України з гуманітарних питань В'ячеслав Кириленко. Він навіть розраховує, що парламент розглядатиме цей законопроект у другому читанні вже наприкінці січня.

Мені нерідко закидають – і в розмовах, і в соціальній мережі – песимізм. Насправді мій «песимізм» – це ретельний аналіз усіх «за» і «проти». Я також, як і всі

прихильники нового мовного закону, хотів би, щоб бажане було дійсним, але тільки на підставі бажань передати об'єктивну картину світу неможливо. Тож без зайвої скромності можу зробити ще один прогноз.

Після тривалих, здубльованих Різдвяних свят наступне пленарне засідання відбудеться з 15 до 18 січня 2019 року, яке стане завершальним у дев'ятій сесії. Наступна, десята, сесія відкриється не раніше 5 лютого, і це буде «президентська» сесія. Перші два її місяці пройдуть під знаком безрезневих президентських виборів. Тому ухвалити мовний закон буде вкрай складно. І це влаштує всіх супротивників закону про державну мову.

Президент досяг, фактично, того, що хотів. Йому і парламентській більшості вкупі з парламентською меншістю вдалося дотягнути майже до виборів. Уже на порозі президентської кампанії він дозволив собі зізнатися, що не був прихильником ухвалення мовного законопроекту через спекуляції «в переддень виборчої кампанії».

Тезу про спекуляції напередодні виборів вирішив розкручувати телеканал «ЗІК». У той самий час, коли засідав Комітет з питань культури, темі мовного законопроекту було присвячено майже годинну передачу, в якій я

брав участь. Усе – й опитування, і мій візаві, і телефонні включення двох відомих «захисниць» української мови – було спрямовано на нищення цього законопроекту. Зокрема, мій опонент у студії хвалив Президента України за його мовні ініціативи, назвав найкращим і найдемократичнішим законопроект Ярослава Лесюка № 5556, який, як ми пам'ятаємо, офіційно підтримала фракція «Блок Петра Порошенка». При цьому він був безнадійно не в темі і навіть закликав з екрана депутатів і суспільство не голосувати за мовних інспекторів – норму, вилучену ще до першого читання.

Інша опонентка заявила навпростець, що не можна писати мовний закон, доки не проведено перепис населення, а ще одна опонентка, махрова популістка, назвала цей законопроект найгіршим, і побивалася, що згаданому Ярославу Лесюку не дали можливості на засіданні Комітету розглядати кожну його поправку. Крім того, з упевненістю невіглаха вона пророкувала позитивне голосування за «найгірший закон» вже 20 грудня.

Цього ж дня міністр культури Євген Нищук у 16-хвилинному виступі на «Годині запитань до уряду» під час засідання Верховної Ради мовному закону присвятив 15 секунд. Перше речення він ще прочитав без помилок,

а друге процитую: «Особливо хочу подякувати ВСІХ ЛОБІСТІВ закону». Я певен, що міністр добре знає правильну форму – ВСІМ ЛОБІСТАМ. Пояснити це можна або ж російськомовними спічрайтерами, або ж синдромом вінка, який у найбільш невідомий момент падає на голову.

Звітуючи про успіхи Міністерства культури України за 2018 рік, міністр читав із пафосом, з ретельно розставленими акцентами. Повторював, де треба й де не треба, вислови зі словом-коренем «креатив». Але про «Кримську світлицю» й інші українськомовні видання, які Мінкульт ліквідує з 1 січня 2019 року, жодної згадки.

Тим часом міністр переймається утворенням нового державного органу – Служби з питань етнополітики та свободи совісті. Ось як він це пояснив: «Щоб у нас припинилися будь-які речі якоїсь нетерпимості або нетолерантності щодо будь-якого етносу. Ми – поліконфесійна країна, ми – мультикультурна країна і з великим культурним розмаїттям, і необхідно брати до уваги всі ці моменти». А мав би заопікуватися створенням окремого державного органу з питань функціонування державної мови, бо недавно утворений Директорат державної мовної політики

не виправдовує свого існування, а міністерський відділ мовної політики можуть перекинути на національні меншини. Це буде така вишукана ліквідація відділу, який багато зробив для утвердження державної мови. Це мій другий прогноз.

Тож мій висновок, як завжди, обґрунтований. Незважаючи на те, що на догоду кон'юктурі моменту зі стрункої структури мовного законопроекту вилучили Службу мовних інспекторів, Центр української мови, Термінологічний центр української мови, ухвалення закону не сталося в 2018 році і, я б сказав, не дуже наблизилося. А саму атмосферу довкола цього закону створили таку, що навіть у разі ухвалення відмовлятимуться його виконувати або ж голосно про це говоритимуть, як робить московська церква про свіжий закон щодо перейменування УПЦ.

Але час для «мовного джихаду» ще не настав. А зважаючи на українську традицію, мабуть, ніколи й не настане. Треба розраховувати на довгу дистанцію, керуватися словами чи то Швейка, чи старого гуцула («Як буде, так буде, а все воно буде. І ще такого ніколи не було, щоб якось та не було») – і сподіватися на щасливий збіг обставин. А з Україною це трапляється.

ГАЗЕТЯРІ ВИМАГАЮТЬ ЗАХИСТИТИ ПРАВО УКРАЇНЦІВ ЧИТАТИ ПРЕСУ

Подорожчання газетного паперу, зростання тарифів Укрпошти, критична ситуація з доставкою друкованих ЗМІ, невчасне повернення редакціям передплатних коштів – усе це потребує негайного втручання уряду.

Головний редактор Запорізької обласної газети «МИГ» Геннадій Дерибас, як і більшість редакторів інших регіональних і всеукраїнських ЗМІ, сподівається, що нарада редакторів допоможе нарешті зрушити з місця наболіле питання налагодження ефективної співпраці з Укрпоштою:

– Я за те, щоб нарешті прийняти державну програму підтримки Укрпошти: ввести тарифну сітку зарплати поштових працівників,

забезпечити нормальні умови праці листонош. Також держава має гарантувати зручний графік роботи поштових відділень та надати пріоритет у тарифах суспільно-політичним ЗМІ перед партійними виданнями.

Надія Ерменчук, головний редактор газети «Край Кам'янецький», що виходить у Кам'янець-Подільському районі, зазначає, що одна з найгостріших проблем, з якими нині стикаються видавці, – зростання цін і відсутність власного виробництва газетного паперу.

– Держава повинна надавати підтримку у вигляді дотацій на придбання паперу для друку, а також варто налагодити його випуск в Україні, – каже пані Надія. – Але це не єдине гостре пи-

тання. Зокрема, турбує газетярів непартнерське ставлення Укрпошти: потрібно запровадити вплив на монополію Укрпошти з метою поліпшення доставки періодичних видань і здійснення передплати для населення. Також необхідно розробити механізм дієвого захисту прав і свобод журналістів.

Держава повинна сприяти в розповсюдженні й соціальній рекламі медіа, а також забезпечити фінансову підтримку в грантовій формі, переконаний головний редактор газети «Культура і життя» Євген Букет.

– Також необхідно подбати про забезпечення інформаційної безпеки держави в час війни, реформування і розвиток друкованих ЗМІ, створення Інституту друко-

ваних ЗМІ при Держкомтелерадіо (як аналог Інституту книги), – вважає пан Євген.

Головний редактор Ніжинської міськрайонної газети «Ніжинський вісник» (Чернігівська область) Олена Найда впевнена, що підтримувати ЗМІ потрібно на законодавчому рівні.

– Безумовно, дотувати, щоб найдоступніша для сільських людей преса могла без проблем діставатися свого адресата. А також треба вплинути на діяльність Укрпошти, яка, підвищуючи непомірні тарифи на свої послуги, не виконує взяті зобов'язання. Крім того, потрібно скласти реальну оцінку пошти за участю медійників і органів влади й місцевого самоврядування на місцях. А потім, згідно з цією оцінкою,

контролювати тарифи на послуги й зарплату відповідно.

Лідія Лукашова, головний редактор газети «Вісник Великобурулччини» (Харківська область) пріоритетним завданням вбачає забезпечення інформаційної безпеки держави.

– У нас прикордонний район, протяжність якого 38 км і люди не скрізь мають можливість приймати сигнали українського телебачення, д्रोнове радіомовлення на межі зникнення. Тож газета на селі – це стратегічний продукт, і наше завдання донести до кожного мешканця району достовірні факти не тільки про новини району, а й країни в цілому, діяльність уряду й Президента, – наголошує пані Лідія.

ВЕЧІР РІЗДВЯНИХ ВАСИЛІВ:

«ІСТОРІЯ ВІД ШІСТДЕСЯТНИКІВ ДО СЕНЦОВА»

Вечір Різдва Василів, який був започаткований дисидентом та філософом Євгеном Сверстюком, відбувся 12 січня у залі Київської міської адміністрації. Організаторами вечора виступили Український Інститут національної пам'яті, Видавництво «Кліо», Український ПЕН та Центр громадянських свобод.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Щороку в січні українська громадськість уже традиційно відзначає Свято Різдва Василів, згадує Василів: Стуса, Симоненка, Чумака, Елана-Блакитного, які народилися в ці Різдвяні дні.

На 12 січня в Україні випадає День політв'язня. Саме у цей день 1972 року в Україні розпочався «генеральний погром» українського шістдесятництва. Буквально за кілька днів були заарештовані Іван Світличний, Євген Сверстюк, Василь Стус, Іван Дзюба, В'ячеслав Чорновіл, Іван Гель та інші українські дисиденти.

В наші дні трагічна історія знову повторюється. У російських тюрмах Різдво за ґратами зустрічають близько 70 політв'язнів та 24 військовополонені українські

моряки. Ще більше сотні перебувають у підвалах окупованого Кремлем Донбасу. І тепер уже звичайний кримський фермер Володимир Балух демонструє те, що Василь Стус називав по життю «прямостоянням»: «Система давно й успішно перемелює ось таких людей... Якби я наступив на горло власній пісні, забув свої принципи, то для того, щоб не сидіти в тюрмі, було досить визнати свою провину, морально зламатися... Я не хочу, щоб колись мої нащадки, діти всієї України, дорікнули мені в тому, що я десь проявив слабкість» (із останнього слова на суді Володимира Балуха).

Тому цього року вечір мав свій символічний підзаголовок: «Історія від шістдесятників до Сенцова». І згадували учасники вечора не лише про минуле, але й про сьогодні, проводячи паралелі методів роботи НКВД-КГБ та російської ФСБ. Спогадами поділилися дисиденти Василь Овсієнко та Микола Горбаль, відомий журналіст, колишній керівник української редакції радіо «Свобода» Богдан Нагайло. А актриса Римма Зюбіна прочитала фрагменти «Рассказов» Олега Сенцова. Просто на сцені виникла пропозиція перекласти цю збірку українською, і видавництво «Кліо» відгукнулося на неї. Щиру атмос-

феру вечора підтримали виступи фольклорно-етнографічного гурту «Дай Боже», який щедрівками та віншуваннями нагадав про наближення Щедрого Вечора, лауреатів премії Василя Стуса сестер Тельнюк, Ігоря Жука, Ольги Голуб та Тараса Компаніченка.

У вечорі взяли також участь історик Володимир В'ятрович, правозахисниця Олександра (Леся) Матвійчук, політв'язні радянських таборів: Євген Шевченко, Михайло Михалко, дружина політв'язня Миколи Руденка Раїса Руденко, політв'язень сучасності – відомий вчений-релігієзнавець Ігор Козловський, члени Міжнародного громадського об'єднання «Соловецьке братство».

На заході також будуть представлені видання, підготовлені видавництвом «Кліо» до цього горічного Дня українського політв'язня: «Життя як покута» – автобіографічна книга Василя Овсієнка, громадського діяча, публіциста, історика дисидентського руху, в'язня сумління, який провів у неволі тринадцять з половиною років за «антирадянську пропаганду й агітацію» та книга Георгія Касьянова «Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 60-80-х років ХХ століття», у центрі уваги якої протистояння української інтелігенції

Біла портрета Василя Стуса в залі КМДА (в центрі – табірний побратим Стуса Василь Овсієнко), 12 січня 2019 р.

та радянської держави. В книгах розповідається про спроби національно-культурного відродження 1960-х років і його придушення тоталітарною системою, політичні течії в дисидентському русі, «український самвидав», репресії проти інакодумців, правозахисний рух.

В рамках вечора проходила акція підтримки сучасних політв'язнів – кожен охочий міг підписати різдвяну листівку, яку організатори акції обіцяли відправити до місць утримання українців та полонених моряків.

Усього було підписано більше сотні привітань. «Ці листи важливі і тим, хто пише, і тим, кому вони адресовані. Вони дають відчуття, що ми всі єдині, що їх не кинули, про них пам'ятають, за них переживають і роблять усе, щоб вони повернули-

ся додому. І дуже хочеться, щоб вислів «український політв'язень» у 2019 році став історією», – зазначив голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович. Усі учасники вечора отримали в подарунок календар «Військова еліта української революції». А потім ще довго не розходилися, фотографуючись на згадку і продовжуючи спілкування в неформальній атмосфері. І подумки повторюючи слова Євгена Сверстюка, які наприкінці озвучила ведуча вечора Олександра Матвійчук: «Життя треба творити кожен день. Бачити ранок у росі. Небо і сонце на благословенній українській землі, яку все-таки Бог милує. Співати молитву із вдячності. І прибирати, невтомно прибирати сміття – на землі і в інформаційному просторі...».

НА ФРЕСЦІ ВІЙСЬКОВОЇ КАПЛИЧКИ

Нещодавно на Аскольдовій могилі в Києві освятили фреску. На урочистості у військовій капличці зібралися рідні й побратими Героїв Небесної Сотні, батьки загиблих захисників України на Донбасі, військові. Серед них і легендарний командир спецназу, який зазнав важкого поранення в бою під Іловайськом, тепер Герой України, начальник Київського військового ліцею імені Богуна Ігор Гордійчук.

П'ятдесят п'ять портретів загиблих за волю України намалювала київська художниця Марина Соченко на фресці у військовій капличці на Аскольдовій могилі.

Розмалювати капличку мисткиню запросив настоятель храму Миколи Чудотворця отець Ігор. Коли художниця вперше зайшла в неї, то відразу побачила Святу

Покрову як центральну частину композиції. Цей задум виник одразу, потім ще рік пішов на пошуки рішення. Авторка фрески каже, що відважилася втілити задум священника створити фреску на честь усіх загиблих за Україну, бо вже мала певний іконописний досвід і досвід написання багатофігурних композицій – на одній із своїх картин увічнила хор «Гомін», яким тривалий час керував легендарний Леопольд Яценко. У 2000-х малювала багато ікон для діаспори у США, працювала також над стінописами у Михайлівському Золотоверхому соборі.

Писати портрети героїв Марина почала ще на Майдані, куди з перших днів приходила з мольбертом. На барикадах, у наметі діставала олівець чи пензлі і замальовувала історію. За три мі-

сяці протистояння з кримінальним кланом Януковича написала більше сотні портретів учасників революції. Новий художній цикл створила вже на передовій російсько-української війни. Загалом у доробку художниці близько 400 портретів діячів УНР, УПА, майданівців та бойових українських військових – наших сучасників.

Над фрескою Марина Соченко працювала добрих півроку. Два місяці пішло на ескіз, удвічі більше – на настінний розпис розміром три на три метри. Марина Соченко розповідає, що було дуже важко, і технічно, і морально, коли писала фреску.

Першими, кого художниця намалювала на фресці, були Сергій Нігоян і Михайло Жизневський, які загинули на Майдані. Поряд з ними – Роман Гурик, Ігор Бачин-

ський, Павло Мазуренко, Андрій Мовчан, В'ячеслав Веремій, Юрій Поправка, Устим Голоднюк з Небесної Сотні. Є в шерензі Небесного Батальйону і генерал Сергій Кульчицький, який загинув на Донбасі у травні 2014-го, та кіборги Сергій Табала (позивний Север), Ігор Бачинський, Андрій Грицан, Ігор Браневицький, Іван Зубков, а ще легендарний «Міф» – всесвітньо відомий оперний співак Василь Сліпак, командир взводу окремої зведеної штурмової роти «Карпатська Січ» 93-ї ОМБр Мирослав Мисла, майор ЗСУ Андрій Кизило...

Художниця говорить, що під час роботи над фрескою в неї було гостре відчуття присутності героїв і того, що вони допомагають своєю присутністю творити задумане...

Дивлячись в очі цих людей, Марина Соченко розуміє, що не має права зупинитися, що її обов'язок, поки стане сил, намалювати портрети інших полеглих героїв... І додає, що в капличці, оформлення якої ще триває, буде і Богдан Хмельницький, і Іван Мазепа, і Степан Бандера, й інші лідери національно-визвольних змагань українців за свою Волю. «Боротьба за Незалежність України триває і в наш час, за неї віддали свої життя Небесна Сотня, Добровольці й Військові на Сході, де йде російсько-українська війна!» – говорить заслужений діяч мистецтв України, викладачка Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури Марина Соченко.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

ПЕРЛИНИ КУЛЬТУРИ КРАЇНИ ВРАНІШНЬОГО СОНЦЯ

На початку цього року на запрошення керівника Асоціації «Фонд за безпеку продуктів харчування та життя», редактора однойменного журналу Ковачка Джунічі четверо українських журналістів гостювали в японських колег. Їх познайомив та, власне, зробив однодумцями науково-практичний семінар «Дякуємо тобі, Україно!», проведений у Києві навесні 2018-го: цей захід – складова частина добродійного Японського проекту, який уже сьомий рік поспіль втілюють на Житомирщині й Київщині гості з далекої країни.

Суть проекту – підтримати здоров'я тих, хто живе на територіях із залишками радіоактивного забруднення, і захистити дітей, тобто майбутні покоління, від згубного впливу «мирного атому». Для японців це так само актуально, адже і в них є переселенці з територій, що постраждали після аварії на Першій Фукусімській АЕС 11 березня 2011 року.

Ковачка Джунічі в офісі асоціації

У насиченій програмі – а це зустрічі з дипломатами Посольства України в Японії, з мерами міст Хіросіма й Нагасакі, з колишнім мером містечка Футаба (найближчого до аварійної АЕС, а також відвідання її закритої зони), проведення прес-конференцій, лекцій про трагічні чорнобильські події тощо – господарі прагнули якнайширше ознайомити нас із традиціями та культурною спадщиною народу. Скажу одразу: це їм вдалося! Запрошуємо й шанувальників «Культури і життя» «прогулятися» до пам'яток та історичних місць Японії.

Українські журналісти в Токіо

СИМВОЛИ ТОКІО, АБО ЗУСТРІТИ НОВИЙ РІК БІЛЯ ХАТІКО

Японці надзвичайно працьовиті. За статистикою, трудоголіків тут найбільше у світі, а щорічні відпустки – дуже короткі (до двох тижнів). Але й можливість «офіційно відпочити», приміром, на Новорічні свята, ніхто не втрачає. Старші – влаштовують генеральне прибирання в оселях, викидаючи зіпсовані або зайві речі. Вважається, що в Новий рік треба входити з упорядкованим помешканням.

Торговельні майданчики, супермаркети, вагони метро – усе переповнене людьми, але немає метушні, а тим більше – сварок чи образ. Увічливість, доброзичливе ставлення до незнайомих спочатку просто дивували. Та одразу перебудувалися й ми – при зустрічі поглядами почали відповідати на легенький уклін тим же.

Незабутнє враження справила екскурсія на Токійську телевежу. Поки наші супроводжувачі сто-

яли в черзі по квитки, була змога роздивитися вежу знизу. Пригадалася незабутня Ейфелева вежа на Марсовому полі в Парижі, про відвідання якої (років шість тому) нагадують нам із чоловіком світлини. Але Токійська телевежа на 9 метрів вища за Ейфелеву – 333 метри. Вона входить до списку 29 найвищих об'єктів Всесвітньої федерації висотних башт і посідає серед них 12 місце.

Потужний землетрус 11 березня 2011 року (саме тоді внаслідок цунамі сталася аварія на АЕС у Фукусімі) буквально «пройшовся» по верхівці антени телевежі, погнувши її. А вже в лютому 2012-го в іншому районі японської столиці стала до ладу нова – найвища телевежа світу (634 метри). Вона перебрала на себе більшість функцій старої споруди й забезпечує тепер потреби найсучасніших технологій у сфері теле- і радіокомунікацій.

До речі, споруджена 1958 року перша теле- й радіокомунікаційна вежа була в той час найвищою

Краєвид столиці з токійської телевежі

сталевою спорудою у світі. Нині вона, крім прямого призначення, є водночас і обсерваторією, і туристичною пам'яткою. Цей символ столиці означає, що події у фільмах, серіалах, знятих на її майданчиках, відбуваються саме в Токіо.

У супроводі симпатичної жіночки у фірмовому одязі злітаємо швидкісним ліфтом на оглядовий майданчик. Тут їх аж два – з можливістю огляду місцевості на 360 градусів. А ще є музеї, виставкові зали, ресторанчики, сувенірні магазини... Щороку вежу відвідує більш як 2,5 мільйона туристів.

...І знову йдемо вулицями Токіо. Тут 31 грудня бачимо не лише заклопотаних людей з пакунками, а й численні подружжя з дітьми. Відчувалося: батьки насолоджуються можливістю побути з малечю. А скільки було охочих сфотографуватися біля Хатіко! Цей пам'ятник вірному собаці – один із символів міста. (ФОТО)

Історію про пса, що багато років чекав на свого господаря коло входу на залізничну станцію, ра-

веселяться та раз у раз поглядають на гігантські плазми, встановлені на найближчих висотках. Коли час наближається до жаданої миті, натовп відраховує останні секунди 2018-го й шаленіє від емоцій: «З Новим роком!». У багатотисячному натовпі чути й наші вітання українською мовою – на сім годин раніше, ніж це скажуть співвітчизники на рідній землі.

У складному розгалуженні станцій токійських залізниць і метро, здавалося, нескінченний пасажиропотік після опівночі доволі швидко й організовано розчинився. Отож до своєї станції ми їхали вже з комфортом, сидячи на місцях з підігрівом.

ПОХІД ДО ДУХОВНИХ ДЖЕРЕЛ

Перший день Нового року в цій країні відзначають інакше, ніж у слов'ян. Замість тривалого застілля новий етап життєвого шляху починають з молитви. Зранку всією родиною вирушають до храму.

На площі біля скульптури Хатіко

ніше я чула, але була вкрай здивована, коли на одній із центральних площ Токіо – коло тієї самої станції Сібуя – побачила чергу охочих сфотографуватися коло пам'ятника Хатіко. Більш того, молодь і численні туристи обирають саме це місце для зустрічі Нового року. Ми теж вирішили долучитися, попередньо з'ясувавши, як дістатися пізнього вечора за кілька десятків кілометрів від готелю в Сайтамі «до Хатіко». Враження – незабутні! Тисячі людей різних національностей стікаються звідусіль на майдан, спілкуються, фотографуються,

Було незвично бачити на підступах до святилища довжелезні черги, в яких терпляче вистояють і молоді подружжя з малечю, і вагітні, і літні чоловіки та жінки, делікатно підтримуючи одне одного в разі потреби. Обабіч – ятки з усілякими наїдками, які пропонують торговці, готуючи страви тут же на місці. Ніхто не рветься поза чергою, кожен гідно долає шлях, доброзичливо реагуючи на оточення. З активістами фонду ми теж повільно просуваємося до мети: попереду – головний синтоїстський храм провінції Мусасі префектури Сайтама.

Біля святилища Хікава в Сайтамі

Координатор Японського проекту в Україні Олег Ярмоленко, директор телерадіокомпанії «Альта», що на Київщині, не марнує часу й поєднує похід з відеозаписами для майбутнього телефільму. Ось уже проходимо повз поліцейських, які стежать за порядком; на наше прохання, вони люб'язно погоджуються сфотографуватися на згадку. Ще на вході стояла карета швидкої допомоги: про всяк випадок медики присутні під час таких масових заходів.

Нарешті – територія самого святилища. Люди підходять до місця молитви, кидають монети, плескають у долоні й застигають на хвилинку, пошепки промовляючи щось своє у зверненні до вищих сил. Потім купують амулети, ритуальні речі, знову моляться. Як нам сказали, за – померлих родичів.

Тепер уже черга – на вихід. Вона знов-таки повільно тече вздовж рядів з наїдками й гарячими напоями. Тут страви національної і європейської кухні, смажаться м'ясо й риба, є креветки в кля-

рі, багато овочів. У компактних упаковках – гамбургери, всілякі страви з рису, морепродуктів, маринованого імбиру, тістечка...

Обабіч алеї багато хто зупиняється перекусити. Впадає в око, що в громадських місцях дуже чисто й ніхто не курить (а в урядовому кварталі Токіо, до речі, курити взагалі заборонено). Місця загального користування – в ідеальному стані, водночас платних туалетів у цій країні взагалі немає. Регулярне прибирання в поєднанні з належною загальноприйнятною культурою поведінки в таких місцях знімають усі можливі проблеми. У туалетних кімнатах, крім ряду кабінок, у яких є і туалетний папір, і підігрів стульчика, є також умивальники з рідким милом, паперові рушники, електросушарка для долонь. Окремі приміщення є для інвалідів і для перевдягання немовлят.

Моєму здивуванню не було меж, коли дізналася, що за традицією в перший день нового року японки не підходять до плити і нічого не готують на стіл. В офісі Асоціації, куди ми приїхали після перебування у святилищі, нас гостинно зустріли Ковака-сан і запросив скуштувати власноруч приготовлені страви національної кухні та запропонував дегустацію кількох видів sake й вина. А його завжди надійні помічниця, які нас супроводжували в поході до святилища, сиділи за столом склавши руки. Це настільки нетипово для нашого сприйняття, що я запропонувала свою допомогу господареві офісу.

КІОТО – МІСТО-ПОБРАТИМ УКРАЇНСЬКОЇ СТОЛИЦІ

Експрес летів зі швидкістю 200 кілометрів за годину до древньої столиці Японії. Нарешті побачи-

Зустріч у Посольстві України в Японії

чимо місто, про яке багато разів чули вдома, – Кіото ж побратим Києва! Був час у дорозі впорядкувати й враження за попередні дні.

Прийом у Посольстві України в Токіо був у неробочий день о 15:00, а вже наступного ранку мав бути за програмою виїзд до закритої зони АЕС «Фукусіма-1». Надзвичайний і Повноважний посол України в Японії Ігор Харченко уважно поставився до прохання голови Національної спілки журналістів України Сергія Томіленка сприяти в організації наших інтерв'ю з мерами Хіросіми й Нагасакі й поспілкуватися в самому посольстві. Невимушеною була розмова з самим Ігорем Юрійовичем і другим секретарем Віолеттою Удовік. Приємно усвідомлювати: досвідчений, авторитетний керівник і гідні його колеги-дипломати представляють нашу державу в цій країні.

Один з основних заходів візиту – поїздка журналістів на «Фукусіму-1». Закрита зона, спецодяг... Тривожно пищить дозиметр, навколо – покинуті будинки й техніка. Відчуття, немов знову повернулася в чорнобильські часи, коли працювала редактором макарівської районної газети й очолювала творче об'єднання газет Київського Полісся... Була в Японії і хвилююча зустріч з переселенцями із зони відчуження – в безпечному, але не такому рідному їм місті Коріяма. Мелодія написаної ними пісні про залишені домівки, яку виконували під акомпанемент гітари, ще довго мимоволі спливала в пам'яті...

А після «чорнобильських» відчуттів ми незабаром познайомилися в Кіото з непересічною творчою особистістю: кореєць з походження режисер Лі в межах Японського проекту кілька років тому побував в Україні й зробив документальний фільм про Чор-

нобиль. Його ми переглядали в приватному готелі пана Лі, де й зупинились на дві доби. Господар також запропонував цікаву культурну програму й навіть був нашим екскурсоводом.

Скульптура лисиці біля входу в святилище

Був останній день незвично тривалих як для Японії (додалися ж субота й неділя) новорічних вихідних. У Кіото в неділю ми знову побачили багато людей біля святилища. У перший тиждень січня Фусімі Інарі – це найбільш відвідуване місце в регіоні Кансай. Щороку тут буває до 2,7 мільйона паломників. І ми теж долучилися до джерел традицій цього працелюбного й гостинного народу.

Дорога до храму заповнена людьми, що рухаються в протилежні напрямки. Відтак потрапляємо в «тунель» яскраво-помаранчевих, майже червоних воріт – це торії. Усі вони з написами.

– Це дари людей і компаній як вдячність за виконані прохання у зверненнях до божества, – пояснює нам Ковака Джунічі. І додає:

зверніть увагу – завтовшки стовбури неоднакові, бо залежать від суми пожертви, але її дату й ім'я благодійника зазначено скрізь. До речі, вартість її в доларовому еквіваленті від 1,5 до 11 тисяч.

Понад 10 тисяч яскравих торії на тлі не менш яскравих зелені на початку січня – картина незвична. І ось підходимо вже до самого дзіндзя – святилища на честь божества рису, sake, родючості та багатства Інарі. Тутешнє святилище – головне серед подібних 30 тисяч по всій країні. Їх неважко розпізнати серед інших храмів: фігури лисиць вважаються посланцями божества. До речі, цим тваринам у Японії особлива шана: вважається, що завдяки їм поля рису й овочів зачищені від гризунів. А звідси – щедри врожаї, отож і народ матиме улюблені національні страви та напої. Є ба-

гато легенд і міфів про мудрість і хитрість лисиць, їхні статуї шанобливо пов'язують бантами, шарфами та фартухами. Маски лисиць – популярний новорічний сувенір.

Помолившись за майбутній добробут, люди омивають руки, умиваються з дерев'яних чаш з довгими ручками, що лежать коло невеликого прямокутного фонтана, й повертають до виходу, знову вступаючи в односторонній тунель яскраво-червоних воріт.

Далі – похід до Національного музею, але це вже – привід для наступної публікації.

Людмила МЕХ, спеціально для «Культури і життя»
Токіо – Кіото – Київ
Фото Сергія ШЕВЧЕНКА

Українські журналісти з режисером Лі (другий зліва) в Кіото

«ЛЮБОВ'Ю СЛОВА» ГАЛИНИ РИБАЧУК-ПРАЧ

У творчому доробку вінницької письменниці Галини Рибачук-Прач є чимало дитячих оповідань і віршів як для дорослих, так і для дітей.

Щоправда, дитячі книжки з'явилися після народження онука. Йй дуже захотілося читати власні історії, які навчали б і надихали дитину до мислення та розвивали фантазію. Нещодавно у бібліотеці ім. Ф. Достоєвського відбулась творча зустріч із Галиною Рибачук-Прач, яка презентувала читачам свою нову збірку «Любов'ю слова».

– Пані Галино, до кого звертається з «Любов'ю слова»?

– Звичайно ж, до читача. А ще до Бога... любов'ю слова до навколишнього світу.

– У Вашій збірці більше віршів патріотичних чи все ж таки ліричних?

– Якось так вийшло, що у мене все переплітається. Але, напевне, ліричних більше.

– Знаю, що вже деякі вірші покладені на музику. З яким автором співпрацюєте?

– Справді, вже є романси, які виконує Тетяна Скомаровська. Днями була презентація в столичній Публічній бібліотеці ім. Лесі Українки ще однієї пісні «Не запалюй свічу». Наша співпраця триває, і, схоже, це вдалий тандем музики і слова. Принаймні так

Галина РИБАЧУК-ПРАЧ

кажуть слухачі наших творчих вечорів.

– Обкладинка – це як продовження книжки. Хто автор графіки?

– Київський художник, історик, письменник Анатолій Горювий, він же писав передмову. Якось на «Літературному форумі» я запропонувала прочитати йому мою добірку нових віршів. Прочитавши, він зробив унікальну графіку, яка приємно вразила точністю моїх відчуттів. За що я йому щиро вдячна.

– Чи мріяли стати письменницею?

– За фахом я – фельдшер-лаборант. Навіть думки такої не було. Батько завжди щось читав. У нас було безліч різних журналів, дитячих у тому числі. Я любила слухати і читала вільно уже з 5 років сама. Що? Насамперед казки. Пізніше твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, Адама Міцкевича. У дитинстві мріяла бути космо-

навтом, мене чомусь завжди приваблювали небо, зорі... Та й зараз кличуть частенько... і я літаю з зорями.

– Пам'ятаєте свого першого вірша?

– Перший вірш про тополя, яка якось так самотньо росла у нашому дворі. Записався вірш сам, що й не помітила. І з того часу співаються більше 30 моїх поезій. Вийшло три збірки поезії «Вірю, надіюсь, молюсь», «Україно, моя ти доле» та «Любов'ю слова».

– Тож дитячі твори з'явилися пізніше?

– Дитячі вірші та казково-пригодницькі оповідання почала писати з народженням онука. Нещодавно вийшла книжечка «Капітан Одеса», а ще раніше – «Маленький мандрівник», «Святкові пригоди маленького мандрівника», «Пригоди в курнику» та інші.

– Вважаєте себе дитячим письменником чи тонким ліриком. Чи однаково?

– Важко сказати... Все відбувається паралельно або одне доповнює інше і виходить рівновага.

– Який Ваш дитячий читач?

– Діти – то щось надзвичайне, особливе, чисте, ніжне, привітне, відкрите... Ось недавно на одній із зустрічей підслухала... Каже хлопчик своєму другові: «Та ти не дивись туди, то все ілюзія». А у повітрі в цей час літали звичайнісінькі, реальні мильні кульки. Ось таке сприйняття, і то також цікаво. На зустрічах з дітьми люблю моменти, коли вони жваво обговорюють ту чи іншу тему, відповідають, фантазують, думають. І ще кажуть, що от той там читати не любить... Бачили б ви, як вони хочуть читати, в рядочок стають біля мене і по черзі читають. Це викликає у них задоволення й якусь навіть гордість за те, що читали разом зі мною. І з ними радію і я. Дітки – у мене друзі майже з усіх куточків України. Листуюсь з ними, шлють мені цікаві малюнки. Для мене головне – бачити своїх читачів здоровими, усміхненими, одним словом – щасливими.

– До речі, які малюнки Вам надсилають діти?

– Своє бачення персонажів книжок. Багато отримала різдвяних листівок. Діти – вони щирі і безпосередні.

– Звідкіля берете дитячі сюжети?

– Сюжети для дитячих оповідань... Так, у мене є онук Назарко. Ото і є мій головний акумулятор ідей. Ми часто з ним подорожуємо, і стільки трапляється пригод, які згодом лягають в основу оповідань.

– Так сталося із книжкою «Капітан Одеса», яку презентували на останній книжковій виставці в Українському Домі?

– То, звісно! За основу взята чергова мандрівка з онуком до Одеси. Книжечка цікава тим, що пригоди в ній відбуваються в теперішній час. Над нею працювала вся моя родина: макет готував зять Володимир, редактором була донька Наталія і головним критиком (усміхається) – онук. Малюнки зробила художниця Наталія Гуляева-Смагло. Тепер мій Назарко

рско сказав, що точно стане капітаном!

– На зустрічі в бібліотеці на Солом'янці художник подарував Вам картину «Верба». Вона спеціально до Вашого вірша «Верба» написана?

– Ні, все навпаки. Спочатку була картина пана Цезарія Ганушкевича. Щойно я її побачила, слова лягли на папір самі собою. Картина ожила в моїх очах.

– То верба, мабуть, Ваше улюблене дерево?

– Лише в поезії. Люблю з фруктових дерев – вишню, а так – дубочок і, звісно, беріску.

– У Вашому творчому доробку чимало пейзажної поезії. Ваш улюблений край?

– Звичайно, Волинь. Хатинка моїх батьків, у якій я народилась, і все, що її оточує. Мое життя – то мандри. І щоразу повернення додому, навіть в уже самотню хатинку, для мене як ковток цілющої води.

– Звідки загалом черпає Галина Рибачук-Прач натхнення?

– Звідусіль. Мабуть, Господь вділив мені тонке сприйняття навколишнього світу. Звичайно, природа, тобто все те, що відбувається в природі. Але на все є своя мить, яку важливо вчасно вловити і зафіксувати. А ще картини знайомих та незнайомих особисто художників. То унікальні люди, з особливим баченням навколишнього світу, от часом, дивлячись на все це, і народжується поезія. Люблю дітей, вони – нескінченна скриня ідей, сюжетів, реальних та й не зовсім. От би часу побільше вільного та спокою.

Наталка КАПУСТЯНСЬКА

Фото з архіву Галини РИБАЧУК-ПРАЧ

КОНЦЕРТ № 2 ДЛЯ ВІОЛОНЧЕЛІ З ОРКЕСТРОМ МИРОСЛАВА СКОРИКА

У 2016 році започатковано новий благодійний творчий проект під символічною назвою «Три «С»: Мирослав Скорик, Євген Станкович і Валентин Сільвестров». Ініціатором цієї ідеї є український віолончеліст Олександр Пірієв, який також є виконавцем творів названих композиторів. Першим у цьому ряду – Концерт № 2 для віолончелі з оркестром М. Скорика, який було виконано 4 квітня 2016 року в Національній опері у Києві. Поряд із цим твором у концерті звучала музика К. Дебюссі та інших композиторів. Це – світова прем'єра твору М. Скорика. Концерти з такою програмою згодом відбулися й у інших містах України.

У дуже великому до-робку шанованого в Україні та у багатьох країнах світу композитора Мирослава Скорика є різні музичні композиції: оперні, балетні, симфонічні, камерно-інструментальні, у тому числі, скрипкові, фортепіанні, віолончельні, тріо, квартети, камерні симфонії, хорова музика – світська і духовна, романсова й пісенна тощо.

Зараз зосередимо всю увагу на Концерті № 2 для віолончелі з оркестром, оскільки це новий твір митця. Композитор більш ніж за півстоліття написав велику кількість музичних композицій. Звичайно, за цей час змінювалося і загальне спрямування його музики, вибір засобів музичної виразності – мелодика, ритміка, гармонічна мова, фактура, реєстрово-темброва палітра, хоч загалом стильові тенденції залишалися майже стабільними. Митець головно працював у стилях неокласицизму і неофольклоризму. Навіть і в цих стильових напрямках композитор змінював підхід до вибору тематизму, музичної мови та методів розвитку музичного матеріалу, шукав нові підходи до музичних форм.

Світова прем'єра, що відбулася 2016 року, підтвердила деякі зміни у творчих підходах М. Скорика – широковідомого українського композитора. Якими неоднаковими є твори митця 1960-1980-х років, наприклад,

партити, прелюдії та фуґи, бурлески, твори з програмними назвами для фортепіано, та твори, що з'явилися наприкінці ХХ і на початку ХХІ століть. Концерт № 2 для віолончелі з оркестром Скорика за тематичним матеріалом, музичною мовою є значно простішим (а тому і більш доступним для широкого слухача), ніж деякі музичні твори М. Скорика, наприклад, Концерт № 1 для скрипки з оркестром (1969 рік). По-іншому митець вирішує питання вибору музичної композиції і музичних форм. Тут, у Концерті № 2 для віолончелі, як і в деяких творах кінця ХХ – початку ХХІ століття, є певна орієнтація на романтично-класичний тематизм і на оновлення музичних форм та загальної композиції.

Для багатьох творів концертно-симфонічного жанру українські композитори обирають не традиційну структуру – цикл з трьох частин (хоча і такі цикли у Скорика є, наприклад, концерт № 1 для скрипки, концерт № 3 для фортепіано), що була властива для другої половини ХVIII – ХІХ століть, а шукають щось нове: синтез індивідуальної форми з романтичною поемою. Концерт № 2 для віолончелі М. Скорика звучить 15 хв. 42 сек., він ділиться на шість розділів, що представляють різні етапи синтетичної форми.

Перший розділ (0 хв., 40 сек. – 4 хв. 18 сек.) – це сонатна експозиція (якій передують короткий вступ романтичного плану), де є активна, вольова тема головної партії (вона близька до музики класиків), зв'язка та дві ліричні теми; перша складається із двох контрастних між собою мелодій – оркестрової та сольної-віолончельної, потім дається ще одна лірична тема-мелодія скрипок.

Другий розділ (4 хв. 18 сек. – 6 хв. 01 сек.) можна назвати «Романсом» (і сприймати його як окрему частину твору). В його основі красива романсова мелодія, що супроводжується типовим для цього жанру акомпанементом; протягом «Романсу» відбуваються варіаційні зміни.

Третій розділ (6 хв., 01 сек. – 9 хв., 29 сек.) за типом викладу – це розробка-середина. Тут кілька разів звучать фрагменти і головної теми, і ліричної побічної теми. Четвертий розділ (9 хв. 29 сек. – 10 хв. 47 сек.) побудований на двох темах: активній підсумковій та велично-урочистій; музика цих тем найбільше підходила б для фіналу. Розділ міг би також претендувати на окрему частину. П'ятий розділ – це каденція віолончелі (знаємо, що каденція досить часто належить до розробки сонатної форми). Шостий, останній розділ (13 хв. 47 сек. – 15 хв. 42 сек.) – це реприза-кода. Тут кілька разів звучить тема головної партії з першого розділу й одна з ліричних тем побічної партії. Твір завершується темою вступу.

Отже, так композитор вибудував цей твір, прагнучи до цільності, до об'єднання ряду музичних тем і ряду частин, наприклад, окремими частинами можна вважати «Романс» (другий розділ) та четвертий розділ, який назовемо маршово-урочистою частиною. Тобто композитор чергує розділи сонатної форми: експозицію, розробку-середину, каденцію, репризу-коду з окремими частинами. Пошук синтетичних форм є прагненням композитора до цільності твору для слухання, уникаючи перерв між частинами, як це було характерно для попередніх століть.

Степан ЛІСЕЦЬКИЙ, кандидат мистецтвознавства, педагог

Всеукраїнський конкурс учнівських творчих робіт «Я – журналіст!» проводиться з 2009 року.

Засновники конкурсу – Видавничий дім «ОГО» (Рівне), Національний університет «Острозька академія» та управління освіти і науки Рівненської облдержадміністрації.

Конкурс не має політичного чи комерційного характеру, участь у ньому – безкоштовна. Усі витрати на організацію конкурсу та відзначення переможців несуть організатори. Також до формування призового фонду конкурсу залучаються меценати і партнери конкурсу. Так, у 2016-2017 роках нагородження переможців конкурсу підтримували Національний університет «Острозька академія», Національна спілка журналістів України, Рівненська обласна організація Національної спілки письменників

СЕРЕД ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ «Я – ЖУРНАЛІСТ»

України (Ірина Баконецька, Ірина Мельник), гуртовня розвиваючих іграшок «Всезнайко», рівненський художник і музикант Юрій Журавель, викладачка кафедри журналістики Національного університету «Острозька академія» Вікторія Назарук.

Окрім учнів, організатори традиційно нагороджують і вчителів, які підготували переможців конкурсу.

Підбиття підсумків та нагородження переможців конкурсу цього року відбулось 14 грудня в Національній спілці журналістів України.

Загалом на конкурс було подано понад 800 робіт з усіх кутків України (включно з Кримом та Донецьком). На підбиття підсумків прибуло понад 30 учасників.

У номінації «Стаття» Диплом I ст. отримала Анастасія Дрозда, вихованка Зразкового прес-клубу «Юний журналіст» Хмельницького Палацу творчості дітей та юнацтва.

У номінації «Фото» – Владислав Польський, вихованець гуртка «Мистецтво мас-медіа» Ренійського Центру дитячої та юнацької творчості Одеської області.

У номінації «Відео» – Альона Журавська, вихованка гуртка «Журналісти-краєзнавці» при Бориспільському міському Центрі туризму і краєзнавства учнівської молоді Київської області.

Вихованка дитячої студії «1+2» ЦТДЮ ім. Данила Туптала, учениця 11-го класу Макарівської гімназії Дарія Вавілова подала на конкурс «Я – журналіст» свою роботу про повернення рідним копій листів примусових робітників (остарбайтерів), які зберігаються в Державному архіві Київської області та 75 років не могли дійти за написаними адресами.

Ця робота була зроблена спільно з керівником гуртка Тетяною Мельник та ТРК «Авіс». У короткому відео розповідається про участь у цих заходах представників кампанії «Пам'ять Нації».

14 грудня разом з Дарією Вавіловою, Тетяною Мельник на оголошення результатів конкурсу було запрошено і представника «Пам'яті Нації» – Віталія Гедза, який є головним героєм цієї відеороботи.

За результатами голосування робота Дарії отримала Диплом III-го ступеня.

Всі судді погодились, що відеоробота заслуговує на вище місце, проте з Дарії було знято кілька балів через те, що сюжет за хронометражем не відповідав умовам конкурсу. І саме цих кількох залікових балів не вистачило для перемоги. Проте ні Дарія, ні її вчитель Тетяна Мельник не збираються зупинятися на досягнутому і подаватимуть свою відеороботу на інші конкурси. Разом з цим вони сподіваються, що представники «Пам'яті Нації» проведуть ще не один захід з повернення копій листів, що дозволить зробити ще одну не менш цікаву відеороботу.

Своєю чергою, представники кампанії «Пам'ять Нації» хочуть подякувати керівництву ДАКО за можливість працювати з листами, Дарії Вавілової та Тетяні Мельник за те, що звернули увагу на нашу роботу і зробили таку відеороботу, а Надії Ащенко, директору Макарівської гімназії, що виховала таку ученицю...

«БІЙ ПІД КРУТАМИ»: ОБ'ЄКТИВНИЙ ЕКШН

До річниці подій на станції Крути в широкому форматі виходить вітчизняний фільм «Крути 1918». Наш кореспондент Ганна Оборська поговорила зі сценаристом картини Костянтином Коноваловим.

– Костянтин, жанр картини – історичний екшн, як було працювати над сценарієм, та як вибудувалася сама історія?

– Скажу, що задумався фільм давно, перший сценарій про бій під Крутами був мною написаний ще 10 років тому, але часи в країні були не досить сприятливі для реалізації задуму. Поступово я почав розмірковувати, хто з режисерів міг би екранізувати мій сценарій, подивився серіал «Гвардія» Олексія Шапарева й зрозумів, що Олексій мислить у цьому ж напрямку, звернувся до нього, ми поступово почали працювати. Знаєте, коли вже йшла плідна робота над сценарієм, у мене складалося чітке враження, що зараз у нашій країні та сама війна, тільки сто років тому. Тобто більшовики діяли тими ж методами, що й росіяни зараз: так само розхилювали ситуацію в Україні тих часів, так само намагалися захопити території, так само проводили пропаганду серед населення, велася робота розвідки, контррозвідки. Україна тих часів активно наповнювалася більшовицькими агентами. На мою думку, все це відбувається й у наші дні, навіть була така ідея слогану фільму — «Сто років пройшло — нічого не змінилося».

– А ви працювали з архівами? Адже з часом ця історія обрамляється міфами...

– Я працював із різними матеріалами, але завжди в історичних картинах надаю перевагу першоджерелам. Є розповіді, є щоденники учасників бою під Крутами, які залишилися живими. Деякі учасники тих подій потім емігрували. Наприклад, Аверкій Гончаренко, офіцер бою, писав рапорт про бій, малював схему бою, звідки наступали червоні, де юнкери тримали оборону, де розташувалися студенти, все це пізніше він описав у своєму щоденнику. Аверкій Гончаренко після закінчення війни емігрував у США, де й опублікував у 60-х роках у місті Чикаго книгу спогадів — «Бій під Крутами» полк А. Гончаренка, колишнього командира збірної групи оборонців станції «Крути».

Костянтин КОНОВАЛОВ

– Довелося вам під час роботи над сценарієм побувати безпосередньо на місці подій у селі Крути?

– Так, звичайно, після того, як було прийнято рішення подаватися на пітчінг Держкіно, ми всією знімальною групою відвідали меморіал «Крути», там є музей, і в цих вагонах відтворено атмосферу. До речі, там було вирішено почати фільм з меморіалу й закінчити фільм картиною сучасності — меморіалом. Там ще є такий цікавий момент: оця колона з тризубом — це ж точна копія однієї з колон Університету ім. Шевченка, який на той час називався університетом Святого Володимира, й студенти цього закладу, й студенти Політеху якраз склали ядро студентської сотні бою. Гадаю, цей факт, між іншим, теж перегукується з сучасністю, адже в наші дні багато української молоді йде добровільно у лави Збройних Сил.

– У фільмі лейтмотивом іде романтична історія кохання?

– Так, але цю романтичну історію розвинув уже сам режисер Олексій Шапарев, та той мій перший сценарій був переписаний у бік любовної лінії, все це можна побачити у картині на екрані.

– Костянтин, коли випикується образ героїв, а потім вони з'являються на екрані, чи збігається це з вашою уявою?

– Я зі свого боку можу лише дати рекомендацію режисеру, іноді ми, звичайно, можемо посперечатися, але остаточно рішення приймає сам режисер. Цікаво вийшло з персонажем Аверкія Гончаренка, чий образ створив актор Олексій Тритенко. Спочатку я зовсім не уявляв, як він може бути Гончаренком? Здавалося, не збігався й за характером, але коли акторові зробили грим, вуса та одягли в костюм і він увійшов у кадр, — справді, вийшов влучно підібраний образ. Тут усе

збіглося. Ну й на екрани, як ви розумієте, виходять, звісно, режисерські бачення сценаріїв.

– Жанр екшн для вас є новим?

– Я й раніше мав досвід у військових картинах як автор сценарію, брав участь у створенні картини «Той, хто пройшов крізь вогонь» Михайла Ілленка, тому військовий жанр для мене досить знайомий. Крім того, я написав сценарій до фільму «Полювання на Вервольфа», де теж військова тема. Військовий жанр — це завжди екшн. Скажу, що в українському кінематографі є професіонали у цій сфері — це й каскадери, й постановники трюків, які можуть відтворити правдивий бій на екрані.

– А ви пам'ятаєте свій перший сценарій?

– Так, звичайно, пам'ятаю, перші сценарії — це написання серій у серіали. Наразі вони нікому не цікаві, але справа в тому, що в сценарному жанрі ідеї точно замало, сценарист має знатися, розумітися на ремеслі, писати багато реклами, писати прохідні речі до того, як впевнено вийти на велику картину. Я за освітою — режисер, коли вчився, вже писав сценарії, бо розумів, що ніхто краще за мене для мене нічого не напише. Як кажуть, «хочеш зробити добре — зроби це сам». У проектах, де виступаю режисером, пишу сценарії самостійно. Є сценарії, які я віддаю колегам. Але для цього важливо, аби збіглося ментальне мислення й ми були на одній хвилі. Є режисери, які роблять якісне професійне гарне кіно. Наприклад, це Андрій Кавун, Заза Урушадзе. Заза, до речі, зараз у новій картині — мій креативний продюсер.

– А над якою картиною наразі працюєте?

– Картина, над якою працюю зараз у підготовчому періоді, це теж історичний екшн про Задунайську Січ й фортецю Хаджибей, про північне Причорномор'я, про боротьбу Османської й Російської імперій. Цікавий факт — тоді значна частина задунайських козаків, виявляється, підтримувала Осман-

ську імперію, а це своєрідний аспект боротьби козаків за свою територію, за свободу! Ця тема мене дуже цікавить. Назва цієї картини «Пам'ять сонця», писався сценарій у співтворстві з одеським сценаристом та Зазою Урушадзе. Сподіваюся, це буде цікава, надзвичайно насичена історія про задунайських козаків.

– Костянтин, скажіть, чи хотіли би ви опинитися у подіях сто років тому на станції «Крути»?

– Ви знаєте, коли працюєш над історичним контентом, наче занурюєшся у той час, ніби сама машина часу переносить тебе у ті часи. Створюючи історію й проживаючи життя всіх героїв, ти сам маєш відчувати кожного з них. У картині «Крути 1918» є й комуністи, й більшовики, й, звісно, це — антигерої. І от завдання сценариста — завжди лишатися об'єктивним. Скажу, що для роботи над фільмом довелося читати твори Леніна, Троцького, вкладати різні антиукраїнські погляди в уста діалогів антигероїв. Довелося бути спостерігачем з різних боків і лишатися об'єктивним. Але разом з тим зазначу, що вийшла на екрани картина, де добро та кохання завжди перемагають.

Спілкувалася Ганна ОБОРСЬКА

У КИЄВІ ВІДБУВСЯ ПРЕМ'ЄРНИЙ ПОКАЗ ІСТОРИЧНОГО ФІЛЬМУ-ЕКШНУ «КРУТИ 1918»

До 101-ї річниці бою під Крутами у столичному кінотеатрі «Київ» відбувся прем'єрний показ художньої стрічки режисера Олексія Шапарева «Крути 1918», в основі якого покладені реальні події жертвоного бою студентів за визнання української незалежності.

Проект фільму «Крути 1918» став одним із переможців Дев'ятого конкурсного відбору Державного агентства України з питань кіно у сесії ігрових тематичних фільмів та отримав 26 млн грн державної фінансової підтримки при загальному бюджеті 52 млн грн.

Художній фільм «Крути 1918» знятий за реальною історією героїчного бою на залізничній станції Крути взимку 1918 року. На тлі доленосних подій у країні двоє братів Андрій і Олекса Савицькі закохуються у прекрасну Софію. Більшовики підступають

до Києва, місто наповнене «червоними» агентами. Уряд УНР кидає на боротьбу з ворогом усі безздатні частини армії, включно з юнкерами і студентами. Чотири сотні юнаків, серед яких Андрій і Олекса, стають проти 4-тисячного добре озброєного війська.

За словами режисера Олексія Шапарева, головним його прагненням під час роботи над стрічкою було передати та відтворити емоції героїв, привертнути увагу глядача до життєво важливих подій, щоб урок історії не залишився даремним, адже боротьба за Україну триває.

Автором сценарію стрічки виступив Костянтин Коновалов, а

продюсером — Андрій Корнієнко. Ролі у фільмі виконали: Євген Ламах, Надія Коверська, Андрій Федінчик, Олексій Тритенко, Віталій Салій, Олександр Піскунов, Максим Донець, Дмитро Ступка, Остап Ступка, Наталя Васько, Роман Ясіновський, Богдан Юсипчук та інші.

Під час прем'єрного показу відбулись виступи Христини Соловій, чия композиція «Стежечка» стала офіційним саундтреком до стрічки «Крути 1918», та гурту «Гайдамаки», які виконали сучасну рок-версію давньої козацької думи «Чорна Рілля», що є одним із саундтреків до фільму.

Прес-служба Мінкультури

КОНКУРС МОЛОДИХ ІСТОРИКІВ УКРАЇНИ «ВРЯТУВАТИ ВІД ЗАБУТТЯ»

Одинадцятий рік поспіль наприкінці січня Міжнародний благодійний фонд національної пам'яті України (МБФНПУ) проводить Всеукраїнський конкурс мультимедійних проєктів, який має промовисту назву «Врятувати від забуття». Цього року він проходив у стінах філологічного факультету Національного університету імені Т. Г. Шевченка і зібрав чимало своїх шанувальників. Традиційно у проведенні цього заходу МБФНПУ сприяли центральні та місцеві органи влади.

Перед початком перегляду робіт членів конкурсної комісії, почесних гостей, конкурсантів привітав академік НАН України, Голова наглядової ради Міжнародного благодійного фонду національної пам'яті України Сергій Васильович Комісаренко. Він наголосив на важливості конкурсу, який щороку розширює свою географію і збільшує число учасників, що свідчить про його популярність серед молодого покоління. За його словами, саме це й є головною метою заходу — підвищення інтересу молоді до української історії, збереження та відновлення національної пам'яті, подолання історичних міфів.

Незмінний організатор і рушійна сила цього творчого змагання, член конкурсної комісії, виконавчий директор МБФНПУ Борис Йосипович Пономаренко ознайомив присутніх з членами конкурсної комісії, до якої увійшли: Тетяна Володимирівна Пишнюк — перший заступник голови Національної спілки письменників України, Віктор Васильович Женченко — заслужений діяч мистецтв України, член Спілки письменників України, Віталій Терентійович Корж — народний депутат України 5-6 скликань, Олег Іванович Стешук — директор Київського будинку вчителя, Олександр Сергійович Кучерук — директор Київського музею історії УНР, Віталій Валерійович Скальський — науковець інституту історії НАН України, керівник експертної групи істориків. Очолила конкурсну комісію голова Комітету ВРУ з питань культури і духовності, доктор фі-

лософії Наталія Ростиславівна Колісниченко-Братунь.

Борис Йосипович Пономаренко зазначив, що до фіналу конкурсу було відібрано шість робіт, які вже можна вважати переможцями, а тепер серед них треба обрати найкращі. Він розповів, що фінальному етапові конкурсу передувала копітка підготовча робота, бо протягом грудня, на стадії відбору, було переглянуто 600 фільмів, надісланих з усіх областей України. Участь у конкурсі брали мультимедійні проєкти — аматорські, документальні та ігрові фільми й відеоролики загальним хронометражем 8-10 хвилин. Це — проєкт молодих істориків, тож у ньому взяли участь учні старших класів, студенти, молоді вчителі, молодіжні громадські організації та творчі спілки.

Варто також наголосити, що аж ніяк не випадково почесним гостем заходу був народний артист України, кобзар Василь Нечеп. До кобзарів в Україні в усі часи була і є велика повага. Вони у сиву давнину супроводжували козаків у походах, думами й піснями підносили бойовий дух війська, прославляли народних борців проти поневолення й гніту. Сьогодні спів кобзарів звучить особливо актуально. Можливо, саме тому так промовисто лунали того дня старовинні козацькі думи й пісні у виконанні Василя Нечепа.

Переглянувши й оцінивши шість фільмів-фіналістів, голова конкурсної комісії Наталія Ростиславівна Колісниченко-Братунь оголосила результати. Вона зазначила, що другий рік поспіль перше місце Всеукраїнського конкурсу молодих істориків виборюють представники Івано-Франківщи-

ни. Цього року це учні Отинійського професійного ліцею енергетичних технологій (смі Отинія Коломийського району), які під керівництвом викладачки Світлани Василівни Петрик зняли фільм — «У жорнах репресій», присвячений борцям повстанського руху УПА за незалежність України. У ньому йдеться про історію боротьби й складні долі учасників руху опору після завершення Другої світової війни.

Друге місце посіли харків'яни з міста Лозова, учні Лозівської ЗОШ № 1 зняли стрічку «Ода людяності». Це — щемлива історія про період Голодомору 1932-1933 років, коли дорослі й діти з Лозової переживали страшну біду — штуч-

но створений радянською владою Голодомор, який відібрав життя у мільйонів українців.

Третє місце здобула робота студентів Педагогічного коледжу з Дніпра за фільм — «Послання до тебе від української мови: «Я маю значення!». Керівник проєкту — вчителька історії Євгенія Миколаївна Волошка. Журі конкурсу відзначило оригінальну стилістику і побудову фільму. Лейтмотив твору — шануйте, розвивайте, збагачуйте й бережіть рідну мову.

Четверте місце присудили творчій групі, яку очолила викладач Запорізького професійного торговельно-кулінарного ліцею Наталія Олександрівна Хмура за стрічку «Менонітська спадщина». Фільм розповідає про зовсім незнану сторінку історії Запоріжжя, де жила й творила велика за числом німецька громада, яка фактично започаткувала індустріалізацію Запорізького краю. На початку Другої світової війни більшість німців Запоріжжя було вивезено до Сибіру і Казахстану, а ті, хто залишився, виїхали на історичну Батьківщину. Свідками тих давніх подій залишилися архітектурні пам'ятки, будівлі, які й зараз є окрасою Запоріжжя.

П'яте місце одержали учні Лютенської ЗОШ І-ІІІ ст. села

Лютенська Гадяцького району Полтавської області за роботу — «Дзвони пам'яті УНР». За словами голови журі, цей фільм заслуговує на перше місце, але за умовами конкурсу, якщо автори не присутні на презентації своєї роботи, призове місце не може бути присуджене. Стрічка розповідає про повстанську боротьбу за волю України у часи Громадянської війни.

Шосте місце посіла робота Тимофія Казанцева, який представляв Науково-виробниче об'єднання «Освіта» з міста Ірпеня Київської області. Юнак зняв фільм про історію життя свого дідуся як зачинателя роду, ним і сьогодні пишається вся велика родина Казанцевих. Стрічка вкладається у концепцію конкурсу «Врятувати від забуття» через родинну пам'ять, щоб не переривалася нитка, яка пов'язує покоління однієї родини і всього українського роду.

Переможців було нагороджено почесними грамотами, дипломами та грошовими преміями. Вони також одержали подарунки від представників земляцтва, які прийшли підтримати своїх земляків-конкурсантів. Наступний XII Всеукраїнський конкурс молодих істориків відбудеться наприкінці січня 2020 року.

Тетяна МИХАЙЛЕНКО

ФОТОМАНДРИ УКРАЇНОЮ

Цікава й пізнавальна фотоекскурсія з нагоди 100-ліття Дня Соборності України відбулася під час заняття гуртка «Точка зору» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради на базі 136-ї школи.

Любов до рідної країни можна виховувати по-різному. У чому ж головна ідея цього заходу? За задумом педагога гуртка «Точка зору» сучасним дітям і підліткам варто більше дізнаватися про цікаві місця для екскурсій в Україні. Адже це є водночас нашою історією та сьогоденням. Таку можливість мали наші читачі, завдяки яскраво оформленим сучасним книгам із серії «Моя Україна»: «Замки та фортеці України» та «Найцікавіші місця України». Під час жвавого і неформального ознайомлення із цікавими місцями для подорожей Україною юні та більш дорослі слобожанці вияви-

ли неабиякий інтерес до Львівщини, Волині, Закарпаття і не тільки. А ще підтримала цю класну ідею Ганна Чернишенко, вчитель біології та хімії із 20-річним стажем роботи у рідній школі, а нині педагог-вихователь групи подовженого дня. Адже Ганна Дмитрівна теж поділилася своїми враженнями та спогадами відвідання різних цікавих місць в Україні.

Кожен із учасників заходу обрав свої улюблені місця для мандрів Україною. І коли наші молоді

співвітчизники дізнаються про це, то, можливо, дехто з них разом із батьками у майбутньому зможе втілити свою мрію у життя. Адже мандри рідною країною, нехай і за допомогою такої креативної фотоекскурсії, розвивають світогляд, збагачують культурно і духовно.

Леонід ГАПЄЄВ,
керівник гуртка «Точка зору» Центру дитячої та юнацької творчості № 5 Харківської міськради, член Національної спілки журналістів України

КОНТРАСТИ ДВОХ ВИДАНЬ. ДЕЯКІ ЗАУВАГИ

Українська фольклористична енциклопедія. Керівник проекту, науковий редактор, упорядник Василь Сокіл. – Львів, 2018. – 808 с.;

Українська фольклористична енциклопедія. У 2-х т. – Т.1, А-Л. / Упорядник, науковий редактор доктор філологічних наук, професор М. К. Дмитренко. – К., вид-во «Сталь», 2018. – 740 с.

По ява такого роду видань завжди викликає неабияке зацікавлення не лише фахівців, а й широкого кола читачів – викладачів вищої і середньої школи, письменників, журналістів, краєзнавців, працівників культури тощо. Справді-бо, вони стають не лише певним, підсумковим етапом і багатющим джерелом нових, систематизованих знань, а й постановки нових проблем, подальших творчих пошуків учених, письменників, художників, композиторів, тих, хто вивчає історію і культуру рідного краю. Разом з тим їхня підготовка і видання потребують багаторічної та копіткої роботи колективу висококваліфікованих фахівців з тієї чи іншої галузі людських знань. Спробуємо ж з'ясувати, як упоралися з цим завданням автори та керівники оцінюваних тут видань. За того зауважимо, що наші зауваги не мають характеру ґрунтовної рецензії. Це лише окремі коментарі до того, як розв'язані ті чи інші проблеми в даних енциклопедіях.

Відтак підкреслимо, що будь-яка енциклопедія – це, як зазначено у «Вікіпедії», сукупність знань, вона «як жанр наукової або науково-популярної довідкової літератури має певні особливості», а саме – «популярність викладу, розрахована на широке коло читачів, має поєднуватися з науковою чіткістю та логікою викладу матеріалу», в ній «неприпустиме недбале, наближене, однобічне висвітлення явищ і фактів», адже таке видання є акумулятором знань і відрізняється «від інших довідкових видань науковою достовірністю, ґрунтовністю, вивіреністю інформації, певною мірою «бездискусійністю», а їхні редактори повинні «добре знатися на певній науковій тематиці, вміти працювати з автором, виявляти неослабну пильність упродовж усієї роботи над виданням». Чи ж

Зліва направо: професор Василь СОКІЛ і академік Степан ПАВЛЮК

властиві такі особливості оцим двом «Українським фольклористичним енциклопедіям»? Намагання колективів авторів та редакторів бути такими – очевидні. Вони заявляють про себе у пошуках тих ідейних, духовних, культурних цінностей, які об'єднують націю, визначають її особливе місце серед інших націй, принципів відображення історії української фольклористики та прочитання цієї історії у світлі найновіших досягнень гуманітарних наук. Але обом колективам, очолюваним В. Соколом та М. Дмитренком, такі пошуки вдаються далеко не однаково. Отож погортаємо сторінки названих видань.

Насамперед ставимо запитання: чи є вони сукупністю знань з теорії та історії української фольклористики? Чи формуються на цій сукупності знань основоположні підстави прочитання цієї історії, особливості розуміння і трактування її окремих явищ? Спробуємо дати на них відповідь.

У першій з них не знаходимо статей про І. Нечуя-Левицького, О. Лісовського, С. Килимника та деяких інших відомих українських фольклористів, чий праці й до сьогодні не втратили свого значення для сучасного народознавства. Цілком закономірно, що їхні ідеї не позначились і на усій сукупності поглядів на ті чи інші статті української науки про народну творчість зокрема, та на ті чи інші явища народної творчості загалом. Візьмемо для прикладу перевидане в 1994 році дослідження проф. С. Килимника

«Український рік у народних звичаях в історичному освітленні», яке вже давно стало класичним у нашій науці. Основоположною підставою дослідження наших національних звичаїв та обрядів, призначення в них народної пісенності і т.д. для нього служить «імпульс внутрішній, таємний, захований у найпотаємнішій глибині таємничого життя нації», адже «історія нашої нації, її сенс і призначення в майбутнім дані нам не зовні, а в внутрішній глибині, в внутрішнім стані її свідомості, в творчій обрядово-релігійній про яві наших предків» (С. Килимник. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. – К., 1994. – Кн. I. – С. 178). На цих підставах учений з'ясує джерела, природу та особливості культу предків, моральний зміст тих чи інших жанрів народної творчості, їхнє призначення у формуванні духовного світу, національного побуту і національного характеру як основи національної самобутності народної поезії українців і нашого національного укладу життя в цілому. На жаль, укладачі «Української фольклористичної енциклопедії» за редакції В. Сокола, певне, не вважали за потрібне керуватися науковими ідеями свого попередника, розвивати їх.

Отож, у статтях «Календарно-обрядові пісні» (Г. Коваль), «Веснянки» (О. Голубець), «Колядки та щедрівки» (О. Харчишин) виконано поверховий огляд українських народних звичаїв та пов'язаних з ними жанрів народнопоетичної творчості. Наголос в

основному ставиться на особливостях того чи іншого жанру, його побутуванні. В їхньому дослідженні, здебільшого, знехтувано принцип взаємозв'язку з археологією, етнографією, народною психологією, філософією та іншими галузями народознавства у широкому його розумінні, що зумовило описовий характер статей, властивий підсоветській фольклористиці. Відтак не подано етапів становлення народних звичаїв та обрядів у їхніх, насамперед, внутрішніх взаємозв'язках та взаємозумовленостях, еволюції народного світогляду, особливостей формування художньо-естетичних утворень і т.п., що є характерним для С. Килимника.

Те саме стосується досліджень І. Нечуя-Левицького «Світогляд українського народу. Ескіз української міфології», «Українські шуткарі та гумористи», О. Лісовського «Про українські народні думи», «Про український національний тип» тощо. І. Нечуй-Левицький заявляв про естетизм української міфології і, зокрема, зазначав, що у нас не було і немає ротатих, рогатих, хвостатих, багатоголових міфічних істот, яких зустрічаємо у росіян та деяких інших народів. Про потребу з'ясування особистісного начала у світосприйнятті, світорозумінні та світотворенні творців та виконавців українських народних дум говорив О. Лісовський. Урахування цих положень названих вище праць авторів значно поглибило б зміст статей енциклопедії, усю сукупність поглядів дослідників на ті чи інші явища української усної народнопоетичної творчості. Але цього, на жаль, не сталося.

В «Українській фольклористичній енциклопедії» за редакцією М. Дмитренка, хоча вона також не позбавлена певних недоліків, маємо дещо іншу картину. Про І. Нечуя-Левицького тут не йдеться, адже том завершується літературою «Л». А ось С. Килимникові та О. Лісовському присвячено окремі статті. Наукові ідеї цих учених знаходять своє висвітлення й у інших статтях, присвячених колядкам, щедрівкам, веснянкам, думам та іншим жанрам народнопоетичної творчості. Звичайно, вони мають довідково-енциклопедичний характер, але в них очевидні вдалі спроби подолання описової інформативності і перехід на нові основоположні підстави до-

слідження цих явищ. Так, у статті «Килимник Степан Іванович» (М. Дмитренко) визначальною рисою наукового світогляду та наукових принципів ученого називається незламна сила його українства (Р. Смаль-Стоцький), що й визначило основоположні підстави усієї його наукової та громадської діяльності. Дане положення конкретизується в статтях про колядки, щедрівки, веснянки, інші народнопоетичні жанри. Так, веснянки та колядки М. Дмитренка та Л. Єфремова досліджують у тісному взаємозв'язку з даними етнографії, зокрема, особливостями та еволюцією народного світогляду, особливостями побуту тих чи інших регіонів України. До того ж у них виконано глибокий, усебічний, фаховий музикознавчий їхній аналіз, чого не скажеш про вже згадувані вище статті Г. Коваль, О. Голубець та О. Харчишин. Щоправда, ідеї праць О. Лісовського також не знайшли докладнішої конкретизації та подальшого розвитку і в загалом ґрунтовній статті М. Дмитренка «Думи».

Як уже зазначалося, особливістю енциклопедії як жанру наукової чи то науково-популярної літератури є популярність викладу, яка має поєднуватися «з науковою чіткістю та логікою викладу матеріалу», «вивіреністю інформації», що в ній «неприпустиме недбале, наближене, однобічне висвітлення явищ і фактів». У цьому плані оцінювані тут енциклопедії виглядають різко контрастно.

«Українська фольклористична енциклопедія» за редакцією В. Сокола рясніє саме не вивіреністю інформації, нерідко позбавлена науковою чіткістю, значній частині статей у ній властиве якраз наближене, однобічне та поверхове висвітлення тих чи інших фактів, проблем. Візьмемо для прикладу кобзарську тематику. В даному разі завдання авторів полягало у повноті загальної картини становлення мистецтва народних співців-музикантів через висвітлення питань його теорії, історії та довідок про його найчільніших представників. Однак колектив авторів не сформував своєї сукупності поглядів на природу, формування і становлення кобзарського звичаю як явища народної культури. На її сторінках не знайдете статей про такі фундаментальні поняття, як «кобза», «кобзар», «кобзарство», «бандура», «бандурист»,

«бандурне музикування» тощо. Історія кобзарства та бандурного музикування висвітлюється поспішно, поверхово. Серед біографічних довідок про кобзарів немає таких довідок про Є. Мовчана, В. Мішалова та інших кобзарів і бандуристів, хоча Є. Мовчан був одним із найвидатніших кобзарів ХХ сторіччя, а В. Мішалов є відомим бандуристом в Австралії, Канаді, США, Україні та інших країнах світу, відомий він як теоретик та історик кобзарства і бандурного музикування, також обійдено увагою професійні та самодіяльні капели бандуристів, не знайдемо тут окремих статей про переслідування, утиски, нищення кобзарів та бандуристів за царських та советських часів. В наслідку історія кобзарства та бандурного музикування постає далеко неповною, фрагментарною, а то й викривленою, що недопустимо у такому виданні.

Натомість в «Українській фольклористичній енциклопедії» за ред. М. Дмитренка статті «Бандура», «Кобза» (М. Хай), «Бандурист» (М. Дмитренко), «Кобзарі» (І. Коваль-Фучило, Н. Пазяк), «Капела бандуристів» (О. Ваврик), «Капела бандуристів ім. Г. Хоткевича» (О. Ваврик), «Капела бандуристів ім. Тараса Шевченка» (І. Сікорська) позначені пильною увагою до специфіки кобзарства та бандурного музикування, фаховим висвітленням проблем їхньої теорії та історії. До того ж вони доповнюються довідками-персоналіями, багатими бібліографічними даними, кольоровими ілюстраціями, що значно поглиблює уявлення читача про наших народних співців-музикантів, призначення їхнього мистецтва в духовному та історико-культурному житті нації, що добре прислужиться для подальших наукових пошуків у цій царині вітчизняного народознавства.

Аж ніяк не можна назвати вивіреними в «Українській фольклористичній енциклопедії» за редакцією В. Сокола статті «Рудченко Панас Федорович» (О. Чікало), «Набок Марина Іванівна» (Г. Сокіл). У першій з них ідеться про Рудченка Панаса Яковича (Панаса Мирного), у другій – про Набок Марину Миколаївну. Поверховою описовістю позначені статті «Денисюк Іван Овксентійович» (Є. Лунь), «Потебня Олександр Опанасович» (О. Ковальчук), «Рильський Тадей (Тадеуш-Томаш-Збігнев) Розеславович» (М. Качмар) та інші. Скажімо, статті

Микола ДМИТРЕНКО дарує упорядковану ним Фольклористичну енциклопедію в бібліотеку Національної спілки краєзнавців України

про О. Потебню відведено лише одну сторінку і це тоді, коли фольклористам далеко не такого рівня, як, скажімо, С. П'ятаченко (Г. Коваль), приділено значно більше уваги. Вона рясніє загальниками на зразок «досліджено народну міфологію та символіку різдвяних дійств, витоки уявлень про Бабу-Ягу, Змія, Вовка, Відьму» (це про розвідку «О мифологическом значении некоторых обрядов и поверий»); про працю «Объяснения малорусских и сродных народных песен» (1884-1878) сказано, що це «дослідження у кількох книгах, що містить огляд, пояснення і порівняння поетичних мотивів веснянок, колядок і щедрівок, жанрову своєрідність творів, художній образ як органічну основу світосприйняття» (с. 623). Подібне маємо й у названих вище та інших статтях. У такому разі не розкривається зміст відповідних ознак і понять, а відтак і своєрідність наукового мислення того чи іншого вченого, його особистий внесок у науку, його місце і значення в ній. Не вивіреними є і бібліографічні дані до тих чи інших статей. Досить часто вони дібрані випадково, не є найхарактернішими для наукового доробку вченого, не відображають сукупності його поглядів на досліджувані проблеми, відтак спотворюють сутність наукових ідей, особливості основоположних підстав його досліджень і т. п. (читай статті про автора цих рядків (О. Чікало), «Охріменко Павло Павлович» (О. Ковальчук), «Хланта Іван Васильович» (В. Сокіл) і т. д. Чогось же подібного про «Українську фольклористичну енциклопедію» за редакцією М. Дмитренка сказати не можна,

адже в цьому плані вона вигідно виділяється на тлі першої.

Разом з тим хочеться побажати авторам обох енциклопедій розширити межі висвітлення проблем національної самобутності та історії становлення духовності українського народу у міжнародному контексті, глибше і всебічніше з'ясувати внесок М. Костомарова, О. Потебні, І. Франка, В. Єрошенка, Ю. Миролубова у світову науку про народну творчість, а окремі статті присвятити сучасним вченим, представникам інших народів, як-от Х. Катаока, які виявили неабиякі зацікавлення нашою національною духовною культурою і плідно працюють на ниві зіставного вивчення української народної творчості з уснопоетичною творчістю, звичаями та обрядами інших народів світу.

Цілком зрозуміло, що після сторіч цілеспрямованого нищення українських національних звичаїв та обрядів, культури й науки, насамперед українського народознавства, національної духовності загалом, яких вони зазнали під владою різного роду окупаційних режимів, важко бездоганно підготувати такого роду видання, про які йшлося вище. Відтак розцінюємо їх як підсумки і окреслені перспективи, як перші кроки на шляху до нових пошуків, до формування питомо національних основоположних підстав такого роду видань, як уроки, з яких потрібно зробити відповідні висновки, узагальнення і врахувати їх у подальшому поступуванні української народознавчої науки.

Олексій ВЕРТІЙ,
доктор філологічних наук,
м. Суми

ТУТ КОЖНЕ СЛОВО – З ЛЮБОВ'Ю

У популярному чернігівському видавництві «Десна Поліграф» вийшла напрочуд ошатна книжка.

Цю талановиту збірку ста своїх пісень «Примчу на білому коні» створив відомий український поет Сергій Дзюба. Причому тут він постав і як цікавий, неординарний композитор, який написав музику на вірші багатьох вітчизняних та зарубіжних поетів.

У своїй передмові автор дотепно розповідає, як із самого дитинства грав на баяні і гітарі, був солістом шкільного хору, співав у війську, виступав у студентському університетському театрі та КВН. Власне, пісень у пана Сергія – значно більше. До книжки увійшли улюблені: ті, які частіше звучать в радіоефірі, виконуються і знаними артистами, й численними естрадними гуртами та фольклорними колективами; які часто і залюбки співає сам автор на своїх презентаціях, творчих вечорах і зустрічах – в Україні та за кордоном.

Взагалі, музикалізація слова, особливо поетичного, – складне й цікаве мистецьке явище. В українській літературі ще в часи романтичного періоду її розвитку (XIX століття) сформувалася потужна плеяда творців, які наповнювали своє поетичне слово неповторною, глибокою, проникливою музикою. Музикою зсередини... Тією, що сприймається як музичний код, як невидиме наповнення сакрального змісту поезії.

Євген Гребінка, наймузикальніший український поет-романтик, можливо, й гадки не мав, що його «Очі чорнії» приречені на довговічне літературно-музичне життя. Часи минули, а цей романс так і лишається неперевершеним за ритмомелодикою, чарівністю поєднання змісту й форми. Бо фраза про те, що в світі немає гармонії, – то лише часткова правда. Нехай короткочасна й швидкоплинна, але гармонія все-таки є. І музика, так, саме музика покликана донести її відчуття до естетично розвиненої людської душі.

Ближча до нас у часі творчість музикальних українських поетів Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Вінграновського, Ліни Костенко. «Музика – це література серця; вона починається там, де закінчується мова», – сказано колись Аароном Коплендом. Від

себе додам: музика – це мистецтво мислити звуками.

Така преамбула успішно проєктується на зміст нової книжки Сергія Дзюби «Примчу на білому коні. Сто пісень». Книга свідчить про автора як про митця в несподіваній для багатьох читачів іпостасі. Сергій Дзюба, крім того, що є поетом, прозаїком, публіцистом, драматургом, критиком, дитячим письменником, гумористом, – ще й композитор. І його нова книжка засвідчує подвійне авторство пана Сергія: поетичне та музичне.

Лейтмотив усієї книги – це лейтмотив любові. Справдешньої, вірної, потужної, на якій світ тримається, і все в цьому світі набуває повнокровного змісту. Кожен поетичний рядок цієї книги має конкретну адресатку – Тетяну Дзюбу, кохану дружину автора, а також – талановиту письменницю, перекладачку, науковця.

Тому є сенс вважати: голос ліричного героя – це голос самого автора. Інтимно-задушевно цей голос звучить від першого до останнього рядка книжки, – голос витонченого лірика й щасливого, закоханого чоловіка.

Ліричний герой бачить світ, керуючись тільки світлими помислами. І світ відповідає йому взаємністю, обдаровуючи своїми щедротами, найдорожча з яких – кохана жінка, яка завше поруч. За ілюзією простоти викладу, філософія любові – головна істина людського буття. Бо світом, хай там хто що не каже, все-таки править любов.

Поезія, так чарівно переплалена на музику самим автором, а також композиторами Миколою Збарацьким, Петром Лойтрою і Тетяною Чабан, просто приречена на успішне звучання в іншій своїй іпостасі, – як пісня, що лунає зі сцени, телестудії та аудіокасети. Тому що музика – це мистецтво над мистецтвами. Музика об'єднує серця. Музика – це той світ, складником якого є світ ліричного героя і його коханої.

Є в цій книзі й кілька поезій Тетяни Дзюби, дружини автора, якій ця збірка й присвячена. Це – надзвичайно талановиті метафоризовані вірші, стуктуровані на асоціативності та символічній образності поетичного мислення.

Тетяна СИДОРЕНКО,
м. Ніжин

“Бог не єст фігуральний,
але круглость світу”

Софроній Почаський

Валерій ВЕРХОВСЬКИЙ

Історія людства — це, насамперед, історія помилок. Нагромадження хибних уявлень, помилкових теорій і концепцій, панорама катастрофічних наслідків їхнього втілення постають у нашій уяві, варто лише нам озирнутися на пройдений людством шлях. Нинішній рівень розвитку цивілізації є найвищим за всю історію, однак поступ і донині вимагає неймовірних зусиль, а кожен крок шляхом розвитку оплачується дорогою ціною. Це при тому, що сама цивілізаційна піраміда лишається вельми хиткою та недосконалою, будь-якого кризового дня вона може просто розвалитися, не витримавши перевантаження накопичених помилок. Тоді нам (або вже не нам) доведеться відбудувати все з нуля, без жодних гарантій успіху.

Минулі епохи нагадують зачаровані кола. Розірвати їх вдалося лише західній цивілізації, до того ж відносно недавно, в попередні два-три століття, вийшовши на новий рівень і повівши за собою на нього все людство. Перед тим імперії — на Сході чи на Заході — виникали, розширювалися за обрії та падали у небуття. Скільки разів руйнувалися зведені людьми до небес вавилонські вежі, під своїми рештками ховаючи найсвітліші наміри будівничих? Скільком поколінням уже доводилося підніматися з нічого? І навіть сьогодні ми мусимо визнати, що лише одному мільярдів людей на планеті доступні здобутки цивілізації. А чому решта опинилася за бортом розвитку?

Історична наука покликана фіксувати похибки минулих поколінь, аби ми могли вчитися на них, не повторювати їх, філософія має ці похибки аналізувати. Принаймні так мало б бути. Не закликати до історичного реваншу, не уславлювати назавжди програні битви, не прикрашати звичаї давніх часів, шукаючи в минулому відповіді на запитання сучасності чи вигадані «абсолютні знання» прашурів, а безпристрасно аналізувати історичний досвід, інакше на повторення помилок ми будемо приречені.

Хочемо ми того чи ні, але є об'єктивні речі, що не піддаються запереченню: антиглобаліс-

СВІТ ІЗ КУБИКІВ

ти всього світу носять однакові джинси та координують свої акції листуванням англійською мовою в інтернеті. У XIX, та й на початку XX століття американці носили одяг англійського зразка, а у XVIII столітті англійці вдягалися за французькою модою і навіть писали англійську літературу мовою сусідньої держави. Але нині все перевернулося, і вже французи законодавчо борються із просочуванням англіцизмів у свою солов'їну мову (при тому, на щастя, до законодавчої заборони джінсів у Французькій республіці поки що не доходить).

Історія людства — це історія рабства. «Усі люди народжуються вільними», — проголошує гарний, на перший погляд, гуманістичний принцип. Але він проголошує неправду, бо жодна людина ще не з'явилася на світ вільною. Основа будь-якого рабства — залежність людини від природи. Новонароджене немовля залежне абсолютно, й просто загине, полишене напризволяще без опіки батьків. Людина народжується не вільною, з самого народження вона в невидимих кайданах, але з прагненням свободи. Одне заперечує друге, тож легше просто відмовитися від свободи — кайдани не мулятимуть, і лишатися в рабстві, а от прагнення свободи, перемога відновленого духа — справа нелегка, обравши свободу, людина прирікає себе на біль і страждання, на усвідомлення того, що свобода вповні недосяжна у цьому світі. Рабом лишатися легше... Рабовласництво було лише однією з форм рабства, найбільш явною, примітивною. З

удосконаленням цивілізації форми поневолення стають більш витонченими.

Звільнення не одномоментний акт, а постійний процес тривалістю в життя. Колись право на волю відвойовували. У нашій мові ці два поняття навіть позначені одним словом Воля-сила та Воля-свобода, настільки вп'ялася в наше колективне підсвідоме українська минувшина. Так було колись, свободу завойовували, а сьогодні за свободу треба платити. Бути вільним добре, бути вільним хочеться, тільки на кожному кроці щось заважає цьому: бракує місця під сонцем для кожного, всі діти рівні, але свої рівніші, між свободою та децицією тимчасової безпеки люди частіше обирають не свободу, а жорсткий тоталітарний режим, який, однак, безпеки не надає. Свобода вибирати менше зло з двох — не свобода, а всього-на-всього менше зло.

«Світ» є уярмлення, забутість істот, не лише людей, а й тварин, рослин, навіть мінералів, зірок. Ось цей «світ» має бути зруйнований особистістю, звільнений від свого уярмленого й такого, що уярмлює, стану (М. Бердяєв «Про рабство й свободу людини»).

Згоден, що заклик до руйнування мінералів і зірок, цілого світу може шокувати й бути неправильно потлумачений. Однак не кваптеся з висновками, спершу дозвольте мені розповісти про всі «кубики» по черзі.

Філософія вказала на причину рабства — відчуження духу, хоча стежку до істинної свободи ми ще не знайшли. Там, де дух відчуже-

но, рабство легко змінює форми, переливаючись з однієї в іншу. Раб, що збунтувався, ще не став вільною людиною, але в нього є шанс на звільнення. Та найгірший з рабів той, хто, побунтувавши, впокорується і сам стає на коліна й знову суне голову в ярмо.

Першопричина ж несвободи — в залежності людини від природи. Цивілізаційний розвиток багато чого змінив, однак, збудувавши технічну цивілізацію, заплативши за прогрес не лише потом, а й кров'ю, люди ще не повністю позбулися залежності від природи, а вже потрапили у нове ярмо — рабство технічної, технологічної та просто логічної цивілізації.

Прагнення справедливості природне для людської душі. І мені можуть заперечити, адже Україна вже обрала свій шлях — до свободи, до демократії...

«Справедливість, свобода, демократія». Всі ці слова часто повторював твій батько... — каже в далекому майбутньому один з персонажів роману-антиутопії Джека Вільямсона та Фредеріка Пола «Рифи космосу». — І ці слова нічого не варті! Який стосунок має справедливість до 750 калорій на день?.. Тобі відомо, чим займалися твої шляхетні предки, синку? Вони видобували «справедливість» і «демократію» з природних ресурсів. Вони їх не винаходили, вони їх викопували із землі, так само, як фермери виснажували ґрунт своїх ланів... Чорнозему більше немає! І разом із ним зникли «справедливість» і «демократія»!

Тому історія людства — це історія звільнення. Нині за право бути вільним так само треба боротися — лише іншими засобами, якими саме — відповідь дає соціоніка.

Вона виникла в 60-70-ті роки минулого століття на межі поєднання психології, інформатики та соціології. З аматорського гуртка у Вільносі соціоніка перетворилася на наукову галузь, а її засновниця Аушра Августинявичюте отримала свідоцтво про наукове відкриття. Багато хто вважає, що соціоніка — це вже повноправна наука, на рівні з хімією чи математикою.

Соціоніка дозволяє під новим кутом зору поглянути на складні проблеми, давши поштовх для просування історії, філософії й психології. Світ можна розглядати побудованим з Матерії, Простору, Часу та Енергії, наче з дитя-

чих кубиків, які розташовуються тим чи іншим чином. Це не велике відкриття, але соціоніка вперше сформулювала закони їхньої взаємодії. «Кубиків» не чотири, а вісім: кожен з «кубиків»-категорій має внутрішній та зовнішній прояви (інакше кажучи, може бути в інтровертному або екстравертному аспектах). Множимо вісім на два — отримуємо 16 схем переробки інформації, 16 психологічних типів людей, 16 типів стосунків між ними.

Аспекти Простору відображає сенсорика; інтровертна сенсорика відповідає за комфорт, здоров'я, гармонію і гарний смак, а екстравертна — це воля, влада, захист власної території та її розширення. Аспекти Часу в інтровертному вияві відповідають за інтуїтивне передбачення майбутнього, за мрійництво; екстравертна інтуїція дає волю фантазії та дозволяє уявити «весь мільярд шляхів», знайти нові можливості. Простір і Час — ірраціональні категорії.

Раціональні категорії — це Матерія та Енергія. Матеріальний світ — царица логіки: конкретні матеріальні речі, писані закони та закони природи, доведені фактами наукові відкриття і технічні досягнення, математика, гроші, економіка; ми живемо в епоху панування логіки. Енергія регулюється етикою; той «струм», що проходить між людьми, має свої закони, підключати їх одне до одного треба не як завгодно, бо інакше в стосунках (ділових чи особистих) виникають «розряди», «короткі замикання», і може дійти до того, що все може погоріти. Пальчикова батарейка має позначки «+» та «-», і якщо переплутати їх місцями — струму не буде; «плюс» та «мінус» — аналогія інтровертного аспекту етики. Від батарейки на 1,5 вольт не можна вимагати живлення для приладу, розрахованого на 220 вольт, а якщо, навпаки, — прилад малої напруги включити в 220-вольтну мережу, то він згорить; так і з екстравертним аспектом етики.

Але людська натура не однорідна; всі 16 соціотипів складені з усіх восьми «кубиків», у кожному з 16-ти — по-різному. І в друкованій літературі, і в інтернеті сьогодні можна знайти достатньо популярних праць на цю тему, можу порекомендувати знайти в ній більш докладну інформацію.

Людство, що складається з індивідумів, нагадує дим, побудований з піску; людство, що складене

з націй, — дім, зведений з каміння. Кожна нація має свій менталітет, свої особливості сприйняття реалій світу. Ігнорування космополітами всього національного в намаганні ствердити «універсальне людство» так само абсурдно, як і шовіністичне самозвеличення, що приписує своїй нації всілякі можливі чесноти, а «чужинцям» лише самі вади і гріхи. Потрібен виважений науковий аналіз.

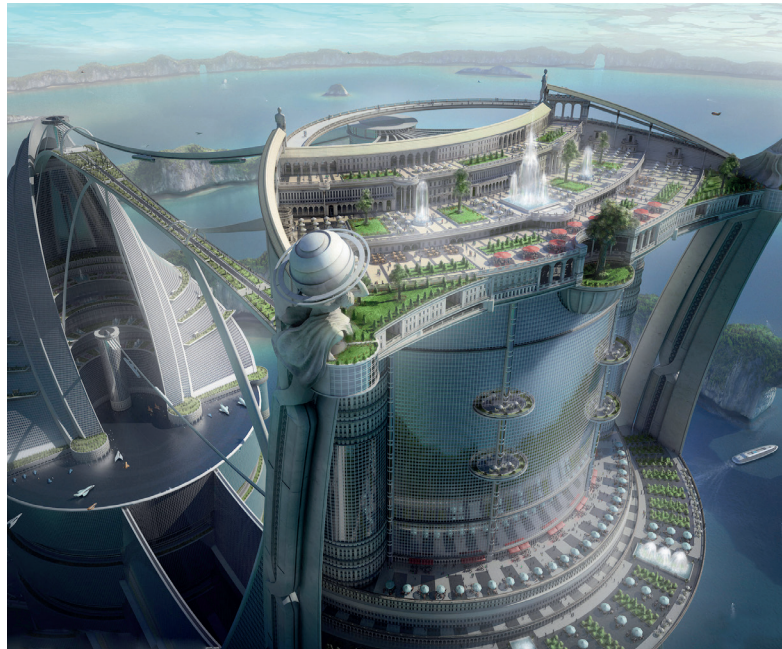
Один з розділів соціоніки досліджує національні ментальні особливості, бо вони описуються так само 16-ма соціонічними типами. Кожна нація вносить щось своє у скарбницю світової цивілізації, те, до чого не додумалися сусідні народи. Замисліться, звідки у нашій мові запозичені слова, і до яких галузей вони належать? Наприклад, медична та правова термінологія — з латини, музична (арпеджіо, скерцо, нота, опера, фортепіано) та бухгалтерська (сальдо, кредит, банк, банкрут) — з італійської. Давньогрецька настільки вкорінена в культурі та науці, що ми навіть не замислюємося над приналежністю слів: театр, електрон, дошка, логіка, демократія. Французи подарували не лише кулінарну лексику (майонез, паштет, крем-брюле, бульйон, омлет, камамбер...), не лише майже весь «гардероб» (від неглиже до краваток), а й авіаційну термінологію: елерон, лонжерон, форсаж і тангаж. Німці дали словник гірничої справи та механіки: штольня, шахта, штрек, шплінт, люфт... Арабськими назвами зірок, а також «надиром» і «зенітом» ми користуємося в астрономії та навігації. Англійська мова неподільно панує у сучасному світі, настільки, що цитувати англіцизми не вистачить місця на шпальті.

Що внесемо ми, українці, у світову скарбницю? Чим особлива наша мова? Не лише націю, навіть кожну історичну епоху можна зрозуміти саме за допомогою соціоніки — через взаємодію восьми «кубиків»: була епоха Простору, нині ми існуємо в епоху Матерії... Кожна з епох висувала на арену історії якісь народи; ті, колективно свідоме яких найбільше відповідало схемі розташування «кубиків». Згадаймо величні імперії давніх часів, згадаймо три попередні сторіччя, й ми краще зрозуміємо, чому нині світовим лідером є Сполучені Штати, а мовою номер один стала англійська.

Завжди існує нація-лідер, яка веде за собою світ, вочевидь тому, що її інтегральний соціотип відповідає викликам цієї епохи. Без минулого майбутнє неможливе, але й без погляду в майбутнє будь-яке заглиблення в історію позбавлене сенсу. Тому справа письменників-фантастів — ставити уможливлені експерименти, припускаючи найрізноманітніші, найнеймовірніші варіанти майбутнього: лиховісні чи обнадійливі, далекі та близькі, подаючи складні і серйозні речі у захопливій, пригодницькій, а іноді й іронічній формі.

І одним із проявів американського лідерства, між іншим, є розквіт фантастичної літератури, що здається дивним у нашу раціоналістичну епоху. Фантастика не може обмежитися відведеним їй місцем одного з допоміжних засобів «великої» літератури, фантасти продукують і власні світоглядні концепції, уявно експериментуючи з імовірним майбутнім. Вона вже не просто найбільш філософська гілка літератури, по волі вона сама перетворюється на філософію.

То про що йтиметься далі? Про те, яким письменники-фантасти різних країн у різні часи уявляли собі майбутнє? Безперечно, так, і про це також. Про соціоніку, що є революційним напрямом, який дозволяє глибше пізнати світ і краще зрозуміти інших людей? Безперечно, адже соціоніка заслуговує більшого, ніж їй відводять сьогодні в нашому суспільстві. Соціоніка — те, що ми можемо запропонувати світові. Про «філософію свободи»? Так, значною мірою і про це. Але головним чином про цивілізаційний розвиток.

Цикл, що його починає ця публікація, присвячено дослідженню розвитку цивілізації, її минулому, її сучасному стану та її майбутнім варіантам. І почнемо ми з минулого, аби, спираючись на його досвід, впевненіше зазирнути в майбутнє. Без розуміння закономірностей минулого не знайти ключів до майбутнього.

Кидаючись з одних крайнощів в інші, люди минулих епох залишили нам, своїм нащадкам, багато прикладів того, як чинити не варто. Теократія, евгеніка, меркантилізм, марксизм — усе це шляхи, якими намагалися рухати людство до щасливого життя. Забути про це, немов про страшний сон? Ні, необхідно зробити висновки, бо якщо ми не врахуємо досвід перелічених «панацей», не врахуємо поправки на хибність, то й соціоніка стане черговим привабливим, але оманливим рецептом щастя.

Зрештою, так: «звичайна» людина може цілком обійтися не лише без соціоніки, а й без погляду в майбутнє, адже в тих далеких прийдешніх століттях нам не жити; і фантастику сприймати лише як розвагу, адже жодні мрії не нагодують і не зігріють. І філософію полишити дивакам-інтелектуалам, а право на власну думку делегувати «начальству», дозволяючи їм вирішувати за себе. Тобто це означає проміняти свободу на спокійне та конформне існування. Таке ми вже проходили.

Перебіг історії людства нагадує намагання побудувати круглий світ із кубиків. Та ми не маємо в розпорядженні нічого, крім цих кубиків, і мусимо навчитися мистецтву розташовувати їх.

Необтяжливі тексти з легкістю запам'ятовуються, а глибина кристалізує зв'язок «мати-дитина» до рівня прозорості краплини вранішньої роси, прибравши зайві тривожні думки чи негативні емоції.

Неможливо обминути увагою дві вагомні особливості збірки, які її оживляють та осучаснюють. Перша — це можливість вставити ім'я дитини в текстах колискових, що робить їх персоналізованими. Така важлива деталь, ніби своєрідна передача кожній матері можливості довершити творіння, тим самим ставши її частинкою.

І друга особливість, за яку аудіо-«плескатимуть у долоні століття», це QR-коди, завдяки яким отримуємо доступ до аудіозаписів усіх колискових. Такий інструмент не просто пришвидшує процес запам'ятовування, а й перетворює розучування колискової на гру, бо дітки, як ніхто інший, жваво реагують на будь-які звуки (тим паче, на такі благодатні).

Дана збірка — не просто текст, а справжня магія, яка запалює серця і довершує незабутні моменти.

«НА ДОБРАНІЧ, СОНЕЧКО!» ГАЛИНИ БУДІЛОВОЇ

Навряд чи я когось здивую, стверджуючи, що колискові — це не просто пісеньки задля приспання дитяти, а глибокі закликання кодові слова, які виконують функцію замовлянь.

Кожна новоспечена матуся із запалом нишпорить у гуглі, шукаючи, не побоююся слова, «якісної» колискової. І в кращому разі зупиняється на знайомій з дитинства, в гіршому — на найкоротшій.

Як на мене, світ чекав виходу збірки Галини Буділової «На добраніч, Сонечко!», бо, взявши в руки збірку, — першою починає співати душа, а за нею — все навколо.

Необтяжливі тексти з легкістю запам'ятовуються, а глибина кристалізує зв'язок «мати-дитина» до рівня прозорості краплини вранішньої роси, прибравши зайві тривожні думки чи негативні емоції.

Неможливо обминути увагою дві вагомні особливості збірки, які її оживляють та осучаснюють. Перша — це можливість вставити

ім'я дитини в текстах колискових, що робить їх персоналізованими. Така важлива деталь, ніби своєрідна передача кожній матері можливості довершити творіння, тим самим ставши її частинкою.

І друга особливість, за яку аудіо-«плескатимуть у долоні століття», це QR-коди, завдяки яким отримуємо доступ до аудіозаписів усіх колискових. Такий інструмент не просто пришвидшує процес запам'ятовування, а й перетворює розучування колискової на гру, бо дітки, як ніхто інший, жваво реагують на будь-які звуки (тим паче, на такі благодатні).

Дана збірка — не просто текст, а справжня магія, яка запалює серця і довершує незабутні моменти.

15 КРАЩИХ КНИЖОК 2018 РОКУ

1. Василь Слапчук. Коханья, Дао і марципани: роман. — Київ: Український пріоритет;
2. Тетяна Сидоренко. Ольга, дружина Пікассо: роман. — Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА;
3. Юлія Чернінька. Лицар смарагдієвого ордену: роман. — Київ: Саміт-Книга;
4. Ігор Павлюк. Мезозой: роман. — Чортків: Золота Пектораль;
5. Вишиванка для сонечка: Збірник творів 70-ти сучасних українських авторів для дітей. / Упорядник Еліна Заржицька. — Харків: Талант;
6. Рісто Василевскі. Серце кола: вибрані вірші в перекладі з сербської мови українською. — Чернігів: Десна Поліграф;
7. Роллан Сейсенбаєв. Нічні голоси. День, коли обвалився світ: роман і оповідання у перекладі з казахської мови українською. — Чернігів: Десна Поліграф;
8. Ак Вельсапар. Помста роду Лисиці: роман у перекладі з туркменської мови українською. —

- Київ: Український пріоритет;
9. Олег Гончаренко. Криму тамований крик: поезії та переспіви з кримськотатарської мови. — Мелітополь: Люкс;
10. Микола Будлянський. Смак пізнього яблука: поезії. — Чернігів: РВК «Десна»;
11. Говорить Євген Баран: щоденникові медитації, афоризми. — Чортків: Золота Пектораль;
12. Юрій Ананко. Книга радості: поезії в прозі. — Житомир;
13. Людмила Шутько. Як подружитися з часом?: казки та оповідання у перекладі з італійської мови українською. — Чернігів: Десна Поліграф;
14. Володимир Панченко. Півість про Миколу Зерова. — Київ: Дух і літера.
15. Богдан Жолдак. Під зіркою Лукаша. — Київ: Дух і літера.

Сергій ДЗЮБА, письменник, перекладач, президент Міжнародної літературно-мистецької академії України

СЕНС ПОКЛИКАННЯ КУЛЬТУРОЛОГА

**Нотатки на берегах
щойно виданої книги
культуролога-музикознавця
Володимира Грабовського
«Сумління інтелігента»**

Як уживаються в цьому світі мистецтво, зокрема музичне, й тоталітаризм, яким чином особистість має змогу вдосконалювати своє покликання напруженою метою й енергією творення? Таке непросте завдання поставив перед собою наш земляк, унікальний дослідник естетики світової культури, усвідомлюючи, що й Природа не була б собою, якби не мала в собі іскри духа...

Отож голова Дрогобицької організації Національної спілки композиторів України, Конгресу української інтелігенції Дрогобицьчини, постійний член ради Всеукраїнського «Бойківського етнологічного товариства», Дрогобицької міжрайонної організації «Просвіта» та інших не менш відомих громадських об'єднань, музикознавець, культуролог Володимир Грабовський доста пильним оком оглянув характерні здобутки і втрати суспільно-мистецької панорами не тільки нашої країни. Ґрунтовні нариси, статті та есеї дослідника, що склали ошатно видану книгу «Сумління інтелігента», яка триумфально вийшла у видавництві «Посвіт», неабиякою мірою з'ясовують усі згадані питання. Хоча й вельми віртуальна ця музика!

Чому кажемо про «тріумфальність»? Бо видати сьогодні в Україні бодай кілька сотень примірників хрестоматії музикознавства, в якій есейно-нарисово досліджено тривалий розвиток світового музичного мистецтва в його бурхливому часописі, а також особливості взаємодії творчої особистості й суспільства зі слухним наголосом на суттєвій ролі мистця в утвердженні національної ідентичності – уже сам по собі громадський акт подвизництва. До речі, не тільки зважаючи на всім нам відомий матеріальний фактор...

Тому аж ніяк не дарма у блискучій передмові до вельми актуальної книги доктор філософії, провідний науковий співробітник Інституту МФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ Валентина Кузик авторитетно наголошує: «Радію, що мій колега, «сумлінний інтелігент» Володимир Грабовський зібрав та опрацював децимо своїх трудів і представив широкому загалу українців, не бай-

душних до наших духовних цінностей». Воістину благородна оцінка!

У чому ж конкретно вбачаємо феноменальне значення цього видання? Та хоч би в тому, що у своїх нарисах, есеях і статтях відомий далеко за межами України дрогобицький музикознавець виявив не лише гострі проблеми, знані музикознавцю-істориком, культурологом й соціологом, але і світоглядні обшири, доступні хіба що достеменному філософу, котрий над усім прагне збагнути суть вельми складних явищ духовного і творчого начал у кожному з об'єктів саме наукового, фахового зацікавлення.

Досить окинути внутрішнім зором отой суто мистецький огроми, який звучить явними музичними шедеврами всесвітньо відомих М. Лисенка, С. Людкевича, В. Барвінського та знакових композиторів зарубіжжя – Д. Кейджа, А. Нікодемівича, Б. Шеффера, К. Пендерезького, щоб уявити інтелектуальні – титанічні! – зусилля автора осягнути й перелити в доступну вдумливу читачеві форму неймовірної космічної сили світоглядно-симфонічного світи. Але ж добродієві Грабовському щастить осягнути й донести їх неопітам!

Ясна річ, від непереваного творчого спадку італійського любуудра Умберто Еко до трагічного набутку Бруно Шульца та ряду інших дрогобицьких мистців, яких автор особисто знає – роки напруженої, сумлінної праці. Адже не заради простої цікавості йдеться мистецтвознавцеві про творчий подвиг Василя Барвінського чи музичну етнопедагогіку Богуслава Шеффера?! Щось набагато незглибиміше змушує автора осягати і тлумачити шляхи світоців, які поклали своє життя на вівтар високого музичного мистецтва...

Разом із тим аж надто прикметні його цілком новаторські дослідницькі есеї «Війна і музика»,

«Композитор і суспільство», «Тоталітаризм і національні проблеми музичної культури», або ж – «Філософські засади музикознавства та української музики першої третини ХХ сторіччя» тощо, в яких автор висловлює також і слушні спостереження стосовно так званої «масової культури». Адже цей сегмент суспільствознавства невинувато мало досліджений!

Зокрема, добродій Володимир Грабовський досить-таки аргументовано висновує: «Спільною рисою мистецтва в усіх тоталітарних державах були вимоги дотримувати доступності, дохідливості (для широких народних мас). У музиці – дотримання тональних устоїв, а також відсутність складнощів (дисонанси тощо), в образотворчому мистецтві – «реалістична фігуративність», помпезність та в усьому – заборона новаторства й модерну».

Як запевняє нас фахівець-музикознавець, «...перевалилися масовим жанрам, у першу чергу – пісням. І в Німеччині часів Гітлера, і в СРСР прийнято було хизуватися саме масовим розповсюдженням подібних жанрів, що мало свідчити про «розквіт культури»...

Безперечно, не все відбувалося так просто! «Композитори... чинили певний опір мистецькими засобами, – стверджує автор: у Д. Шостаковича це були іронія та гротеск... (як і в С. Прокоф'єва). Але широка публіка, звісно, не могла зрозуміти

цих «реальностей» у музиці, тому... й піддавалася масовим формам тотальної ідеології». Саме таким чином отой «соціалістичний реалізм» і перемагав у музичній культурі: слово ставало важливішим од музики, а зміст наочно переростав належну музичну форму.

Прикриваючись личиною псевдокультури, диктатори все ж «дозволяли собі» розводитися і про Культуру! Отже, розуміли, що без належних моральних та естетичних засад суспільство зможе відповісти своєму призначенню так само, як галантерейний манекен – людина. Але якщо завдяки релігії, зосібна її музичній культурі, європейські народи мали змогу певною мірою протистояти інфекційній недужі волонтаризму, як і хворобам авторитаризму, то в явно колоніальній Україні обставини склалися, на жаль, зовсім не адекватно кількості народжених у ній геніїв та неабияких музичних талантів...

Автор вельми уважно й плідно досліджує внесок у світову музичну культуру композиторів, пов'язаних із Україною. Тим паче, що такі з них, як А. Нікодемівич, К. Пендерезький, Б. Шеффер, – усесвітньо відомі. Тож і вагомий внесок їхній у скарбницю музкультури сучасної цивілізації пан В. Грабовський слушно розглядає в органічному зв'язку з історією рідного краю.

Щиросердо зреагувала на цю особливість нашого дослідника доктор

філософії Валентина Кузик: «...я одразу побачила, що автор звідкись дізнався про сокровенну таємницю щодо 10 Заповідей. Насправді їх було 11. І остання 11-та: «НЕ БІЙСЯ!». Дерзай і шукай істини!».

Що ж, музикознавець-патріот Володимир Грабовський аж ніяк не з «полохливого десятка». Він і за часів тоталітаризму мав мужність досліджувати істинну суть мистецтва музики, як і української «національної ідеї», немовби справжній золотощукач – наполегливо й сумлінно. Тому особливо прікронагакигася в настільки солідній праці на «русизми» типу знаходиться чи навіть явно коректорські помилки. Якот: «Музичне мистецтво й сьогодні знаходиться у пошуках...». Бо насправді, літературною українською мовою кажучи, вон о все ж таки «перебуває у пошуках...».

Так само й щодо звичних орфографічних огрехів у поданих тут іншомовних текстах (переклади авторських) польською та словацькою мовами. Тим паче, що для засвідчення їхньої наявності в закордонній медійній практиці достатньо було б єдиного фахового речення.

Проте це оригінальне видання – вагомий успіх не лише знаного у світі музики добродія автора, ба й досить яскраве видавниче досягнення! Тож нехай і надалі щастить мудрим нашим галичанам кооперувати достеменно мистецькі, надзвичайно приємні та гідні національної ідеї просвітницькі зусилля.

Остап СВІТЛИК,
заслужений діяч мистецтв

ЧОМУ ЗАМОВКЛИ СОЛОВ'І...

Людина живе доти, доки її пам'ятають... Ця, вже третя, книжка Віталія Леуса «Чому замовкли солов'ї...», яка побачила світ після відходу у вічність відомого українського письменника, публіциста, журналіста та краєзнавця 27 грудня 2017 року, переконливо свідчить: Віталія Миколайовича пам'ятимуть дуже довго!

Взагалі ж, наш земляк цілком заслуговує на це – своєю оригінальною, проникливою, чуйною, а головне – справді, талановитою творчістю! До нової книжки В. Леуса увійшли його повість, новели та оповідання, які друкувалися в улюбленій газеті Віталія Миколайовича – «Деснянській правді», а також цікаві, зворушливі спогади про нього, написані друзями і колегами – Сергієм Дзюбою, Михасем Ткачем, Станіславом Маринчиком, Яковом Ковальцем (він присвятив

Віталію Леусу вірша), директором музею Михайла Коцюбинського, правнуком класика – Ігорем Коцюбинським, а ще – працівниками наших бібліотек Ганною Маджугою та Оксаною Плауною, з якими автор повсякчас співпрацював: як письменник, краєзнавець і головний редактор всеукраїнської газети для дітей «Ліхтарик».

Тепер творчість чернігівця Віталія Леуса вже активно популяризується і за кордоном. Так, 2018 року, за поданням Міжнародної літературно-мистецької академії України, його цікава літературна спадщина відзначена високими нагородами – міжнародними літературними преміями імені Генріха Бюлля (Німеччина) та Веніаміна Блаженного (Білорусь).

Нову книжку обдарованого письменника, шляхетної, совісної людини, справжнього патріота України Віталія Леуса було представлено на річницю з дня його

раптової смерті. Книгу старанно підготували до друку родина Віталія Миколайовича (зокрема, його дружина – Галина Семенівна та син Микола), а також письменник, президент Міжнародної літературно-мистецької академії України Сергій Дзюба.

Нова книжка Віталія Миколайовича Леуса «Чому замовкли солов'ї...» надрукована в популярному чернігівському видавництві «Десна Поліграф» чималим накладом у дві тисячі примірників і вже є в Чернігівському літературно-меморіальному музеї М. Коцюбинського, обласній науковій бібліотеці імені В. Короленка, Чернігівській центральній міській бібліотеці ім. М. Коцюбинського та інших закладах Чернігівської міської централізованої бібліотечної системи. Тож із прозою Віталія Миколайовича та спогадами про нього можуть тепер ознайомитися всі охочі.

Сергій КВІТНИЦЬКИЙ

БІЕНАЛЕ ХУДОЖНЬОЇ КЕРАМІКИ ЄДНАЄ УКРАЇНУ ЗІ СВІТОМ

2019 року в Україні відбудеться Міжнародне Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського. Виставка проводиться що два роки: вперше цей проект презентував масштабну експозицію 2017 року, нині він згуртує мистців кераміки вдруге.

Як з'явилася ідея проведення бієнале?

Сучасна художня кераміка України потребує події, яка стане об'єднувальним простором для творчого спілкування мистців, нагодою презентувати свою творчість, а разом з тим – якнайширше ознайомити поціновувачів з актуальними тенденціями розвитку кераміки. Інтервал у два роки – досить тривалий час для творчих напрацювань. Тож бієнале очікуване для авторів і глядачів: підсумкова виставка та обрання кращих творів професійним журі перетворюються на своєрідний зріз динамічних змін у кераміці.

«Ідея бієнале стала успішною мистецькою подією з ініціативи Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному та Благодійного фонду «Дар» (Україна), за патронату й активного сприяння якого в Україну повертається заокеанська мистецька спадщина родини Кричевських, а також низки співorganizatorів, – зазначила куратор бієнале Світлана Конюшенко. – 2017 року проект мав назву «Українське Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського», проте заявки на участь надійшли не лише від українських мистців, а й від керамістів з Республіки Білорусь,

Польщі та Бразилії. Саме тому організатори вирішили 2019 року позиціонувати бієнале як подію міжнародного значення, змінивши й назву. Загалом 2017 року на виставці було представлено 103 твори 61 автора».

Чому бієнале названо ім'ям Василя Кричевського?

Рік першого проведення бієнале став знаковим для української культури: 2017 року наша держава відзначила 100-ліття з часу заснування й офіційного відкриття першої вищої мистецької школи в Україні – Української академії мистецтва, яку очолив першообраний ректор – Василь Григорович Кричевський (1873-1952), архітектор, маляр, графік, художник декоративно-ужиткового мистецтва, художник театру та українського кіно, мистецтвознавець, педагог, колекціонер, найхаризматичніша постать українського мистецтва першої половини ХХ століття. Ім'я Кричевського значуще й для самого Опішного, де видатний архітектор спроектував будівлю Опішнянського гончарного показового пункту Полтавського губернського земства (1916-1918)

на місці першої в Лівобережній Україні земської гончарної школи – Опішнянської зразкової гончарної навчальної майстерні (1894-1899). 2013 року в цьому будинку було відкрито єдиний в Україні Музей мистецької родини Кричевських. Саме тому, за рішенням організаторів, Орантою бієнале стало ім'я цього видатного мистця.

Чим приваблює бієнале?

Це – новий досвід для керамістів і водночас виняткова мистецька подія для глядача. Проект представить художню кераміку світу, адже запрошує до участі мистців України та інших держав. Для Музею гончарства – це нагода показати у виставковому просторі колосальну збірку новітніх творів кераміки, відкрити знані й нові імена – тим самим продовжити культуротворчу місію.

Упродовж 1 лютого – 30 березня 2019 року в Опішному триватиме прийом заявок учасників, далі – відбір творів до участі, створення експозиції та робота журі. 20 вересня 2019 року відбудеться найцікавіше – вернісаж та церемонія оголошення й нагородження переможців високими нагородами. Експонування творів Міжнародного Бієнале художньої кераміки імені Василя Кричевського в Національному музеї-заповіднику українського гончарства триватиме до березня 2020 року.

Наближається подія, що відкриє нові обрії сучасного мистецтва кераміки. Запрошуємо учасників та поціновувачів!

Жанна НЕВКРИТА,
інформаційна служба
Національного музею-заповідника
українського гончарства
Фото Тараса ПОШИВАЙЛА

ПРО ГРАФІКУ ЛАДИ ЗВЯГІНЦЕВОЇ-ЯЦЕНКО

В японській літературі ще з часів Середньовіччя існує самобутній жанр – дзуйхіцу («услід за пензлем»).

Його принцип – «повна свобода писати, не узгоджуючись з будь-яким планом, поза рамками заданої фабули, нібито услід за пером (в Японії, звичайно, за пензлем). Жанр цей виявився дуже плідним. Він не має повної аналогії у світовій літературі. Іноді його визначають як есе» (Віра Маркова). Чи існують аналогі дзуйхіцу в японському живописі та графіці – чесно кажучи, не знаю. Але як само вони могли б виглядати, зрозуміла, побачивши малюнки (авторські листівки) київської художниці Лади Звягінцевої-Яценко.

Алюзія друга – дитячі малюнки з усім, що їх визначає: Виразність, Лаконізм, Довершеність. А ще – Щирість, гранична відкритість до світу загалом й до глядача зокрема, з її логічним наслідком – беззахисністю. І, звичайно, – певна чарівна Таємниця, яка заворожує й яку маленький автор, якщо й знає (хоча це зовсім не обов'язково), то нікому й ніколи не відкриє, а потім, подорослішавши, і сам забуде. Як там казав Пабло Пікассо, із характерною для нього скромністю: «В їхньому віці я малював, як Рафаель, але мені знадобилося ціле життя, щоб навчитися малювати, як вони».

Лада Звягінцева-Яценко – не просто «з родини художників». Вона, якщо можна так висловитися, нібито виключно художницями й оточена: батько (відомий пейзажист Ростислав Звягінцев), брат, дружина брата... Серед її

«Наша миша», 2010 р., папір, гуаш

вчителів – вітчизняні класики В. Пузирков і В. Виродова-Готьє. Тобто все дуже серйозно.

Науково подібно (тобто теж дуже серйозно) висловлюючись, твори художниці можна поділити на три групи-напрями. Є в неї блискучі анімалістичні замальовки (анімалістика ж в українському мистецтві – сама собою вже рідкість, незважаючи на таких класиків, як Аверін або Яблочкін, київський «Рафаель котів», приятель Врубеля та Миколи Мурашка). Є ті самі графічні «дзуйхіцу», коли лише кількох рухів пензля, кількох його доторків до паперового аркуша виявляється достатньо для створення всього, що потрібно. А ще є яскраві, веселі й вигадливі малюнки-казки – не просто ілюстрації до якоїсь не до кінця відомої історії, а власне, самі ці історії – про мишенят, жабенят, кошенят, зайченят, сніговиків та самого Діда Мороза!

Що ж до листівок, то саме з них, до речі, починалася Беатрікс Поттер, велика англійська художниця й казкарка, «Джейн Остін дитячої».

Оксана ЛАМОЛОВА

«Снігова баба», 2015 р., папір, гуаш, кольоровий олівець

МАРІЯ ГЕВ: «ТВОРЧІСТЬ – ЦЕ МИСТЕЦТВО ПОЕЗІЇ І МУЗИКИ»

Знайомтеся – Марія Гев, поетеса, композитор, виконавиця. Народилася в мальовничому селі з поетичною назвою Гірське, що на Львівщині. Працює викладачем по класу гітари в Дрогобицькому музичному коледжі ім. В. Барвінського.

Цьогорічна стипендіатка Президента України молодих письменників і митців у сфері музичного, театрального, образотворчого, хореографічного, естрадно-циркового мистецтва та кіномистецтва. П'ять років тому успішно закінчила Львівську національну музичну академію імені М. Лисенка. Авторка чотирьох поетичних збірок: «Мелодії мого серця», «Твоя королева часу», «Світло довіри», «Струни любові», а також нотних збірників авторських творів «Лети, моя пісню», «Заспівайте з серцем добрим», збірника хорових творів а cappella «Віночок волошок», збірника обробок українських колядок англійською мовою (у співавторстві із Наталією Мартинишин) «Ukrainian Carols».

Учасниця, лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів у номінаціях «Авторська пісня» та «Диригент мистецького колективу». Лауреатка ІІІ обласного фестивалю-конкурсу української сучасної пісні та популярної музики «Пісня буде поміж нас», присвяченого пам'яті композитора-пісняря, народного артиста України Ігоря Білозіра. Її авторська «Пісня про Ігоря Білозіра» стала переможницею конкурсу «Симпатія однокласників Ігоря Білозіра», який проходив у рамках обласного фестивалю-конкурсу з ініціативи і підтримки Юрія Сухара. На Всеукраїнському фестивалі-конкурсі авторської пісні та співаної поезії «ОБЕРІГ-2018» посіла ІІ місце із авторськими піснями «Пам'яті героїв» та «Захисти, Маріє, рідну Україну».

МУЗИКА МЕНЕ СУПРОВОДЖУЄ

– Маріє, ми познайомилися кілька років тому, коли ти стала стипендіаткою фонду «Україна». Запам'яталося: ти чудово грала на гітарі. Що змінилося з того часу?

– У 2009 році я стала стипендіаткою президентського Фонду

Леоніда Кучми «Україна». Моя творчість була відзначена іменною Подякою «За багатогранний талант і яскравий мистецький хист». Я отримала грант на розвиток свого таланту. І саме за цієї підтримки з'явилася збірка поезій «Світло довіри» (2010) та збірник хорових творів а cappella «Віночок волошок» (2010). Опісля, в Києві, відбулася і презентація цих видань у рамках Фестивалю дитячої книги «Азбукове королівство магів та янголів», який відбувався в Музеї книги та друкарства України.

Відзнака стала величезною підтримкою моєї творчості. Відбулися численні авторські концерти, презентації на Львівщині в містах: Миколаєві, Стрию, Львові, Дрогобичі, Радехові та селах області.

Минуло чимало часу. Я не зупинялася, продовжувала займатися своєю реалізацією та шліфуванням таланту.

Моїм фахом є музика, а саме – хорове диригування. В нашій сім'ї не було професійних музикантів. Але я зростала в атмосфері співу, любові до української пісні. Батьки дуже любили співати. Ще навчаючись у школі, я грала в шкільному духовому оркестрі на блок-флейті, сопілці. Саме там здобула перші музич-

ні знання. Ми часто виступали з оркестром на усіх районних заходах. Згодом навчалася в Дрогобицькому музичному училищі ім. В. Барвінського на двох спеціальностях – хорове диригування і гітара. Музика постійно супроводжує мене. Граю на фортепіано, гітарі, сопілці. Тепер освоїла настроювання фортепіано.

У 2010 році в рідному селі Гірське я була диригентом та співзасновником мішаного хору при церкві Покрови Пресвятої Богородиці. Цей колектив до сьогодні існує, концертує, співає в храмі. З минулого року викладаю і є співзасновником катехитично-хорової школи «Покров» при храмі Покрови Пресвятої Богородиці рідного села. Музична освіта дала мені знання і можливість вільно писати музику, правильно її оформляти, записувати. Я осягнула великий репертуар, співаючи в студентському хорі музичної академії. На випускних іспитах диригувала хором, який виконував мої авторські твори. Дуже вдячна своїм викладачам по фаху (в училищі) Людмилі Омелянівні Гайдук і (в академії) заслуженій артистці України Зінаїді Григорівні Остафійчук за все, що я вмю, знаю, за музичну путівку в життя.

Я НЕ ПИШУ «ПІД СИЛУ»...

– Творчість для тебе – це, насамперед, музика? Поезія? Що перемагає?

– Поєднання. Творчість для мене – це мистецтво поезії і музики, їхнє поєднання й водночас їхня окрема самотність. У моїй творчості є поезія, є пісня, де слово і музика єдині, є ще й музика, – яка суто інструментальна (фортепіано, гітара). У віршах я часто пишу про музику, інструменти, про мистецтво в цілому. І це мені дуже подобається. Ось декілька рядків:

*Музика звучить,
Музика сміється,
Солодко мовчить
І шалено б'ється
В ритмі мого серця.*

Я стараюся не розділяти свою творчість або задаватися метою тільки писати те чи інше. Пишу, наспереди, те, що відчуваю. Саме тоді вдається щиро, від душі. Що народжується першим? Першою народжується емоція, відчуття, яке потім знаходить своє втілення. А вже що саме це буде, напевно, вирішує момент натхнення. Музика, на відміну від поезії, потребує просто більше часу щодо запису, її оформлення у нотний текст. Але коли пишу музику, то відчуваю, що професійно зростаю. Адже маючи музичну освіту, можу і пишу тепер музику різну – популярні, дитячі пісні, фортепіанні твори, композиції для мішаного та однорідного хору, вокальних ансамблів, аранжування та обробки українських пісень. Це величезне музичне полотно має дуже великі можливості самореалізації. Тільки б бажання. І я люблю це, тому і пишу різну музику.

Поезія і музика у мене не конкурують між собою. Буває, можу протягом дня написати декілька віршів, а потім тиждень – немає нічого... Я не пишу «під силу». Коли відчуваю потребу в поетичному слові, то стараюся обов'язково вловити цей момент. Дуже шкодую, коли втрачу таку мить через якісь причини. Тому не приймаю таких причин, а записую.

НАТХНЕННЯ – ЦЕ НЕ ТІЛЬКИ СТАН ДУШІ

– Маріє, ти вже маєш не одну поетичну збірку, кілька музичних збірників... Чим ще займаєшся?

– Маю чотири поетичних збірки: «Мелодії мого серця», «Твоя королева часу», «Світло довіри», «Струни любові». Музичні твори увійшли в нотний збірник авторських творів «Лети, моя пісню», збірник хорових творів а cappella «Віночок волошок», збірник авторських обробок українських колядок англійською мовою «Ukrainian Carols» (автор збірника – Наталя Мартинишин).

Книга «Ukrainian Carols» є унікальною в тому, що спеціально для цього проекту мною було здійснено всі аранжування, музичні обробки творів та комп'ютерний набір нот. Так у своєму репертуарі я маю і колядку «Спи, Ісусе, спи» англійською мовою.

На моїй малій батьківщині, в рідному селі, є талановиті автори, які вже у поважному віці. Проте ці люди мають багато своїх творів, які ще ніколи не публікувалися. Я вирішила допомогти їм донести своє поетичне слово до читача. А ще подбала, аби воно увійшло в нашу культурну спадщину «Поети рідного краю». Так, стала упорядником та рецензентом видання поета-художника з Гірського Михайла Павлішака, а саме: збірки поезій «Спогад», окремого видання «Оповідання». Коли ближче ознайомилась із самотньою творчістю цього автора, мене охопила хвиля натхнення і я написала музику на тексти Михайла Павлішака. Так вийшов у світ наш спільний музичний збірник авторських пісень «Заспівайте з серцем добрим».

Також серед самотніх поетів мого рідного краю варто згадати і Марію Юрач. Наше спілкування і моє знайомство з її поетичною творчістю втілюється у видання поетичної книги Марії Юрач-Горущої «Крилата Хата», в якій я виступаю як упорядник та рецензент. Часто спостерігаю, що та людина, яка працює, завжди знаходить щораз нові і нові проекти та ідеї до творчості. Натхнення – це не тільки стан душі, певне надтонке відчуття реальності, це ще й величезна щоденна праця.

БО ЛЮБОВ МАТУСІ ВІДДАНО-СВЯТА...

– Цей рік приніс для тебе багато успіхів і перемог. Наприклад, ти стала переможницею у конкурсі «Рідна мати моя»...

– Дуже приємно бути у складі переможців конкурсу віршів

«СПІВАКИ УКРАЇНИ»: НОВИЙ ТОМ

«Рідна мати моя», який організували спільнота «Красуня Українка» та фотопроект ETHNO FASHION by POTLOVA. Ідея створення та автор – дизайнер Катерина Потлова.

Дізнавшись про цей конкурс, я відправила для участі три поезії про маму. Серед 50 учасників моя поезія «Матусина любов» увійшла у список переможців. Образ матері для мене є дуже дорогим та ніжним. Без сумніву, моя найдорожча у світі людина – мама – дуже підтримує мене, надихає до творчості. В усіх життєвих і творчих справах вона завжди поруч – словом, допомогою, розумінням, навіть своєю думкою, величезною вірою у мене! Дуже символічно, що моя поезія у цьому календарі відображає саме серпень – місяць, коли я народилася! Такий приємний збіг, адже організатори не володіли такою інформацією... А для мене і моєї мами – це особливий місяць.

Вдячна організаторам за таку високу оцінку моєї поезії! Маю за честь своїм поетичним словом доповнити цей чудовий мистецький проект. Адже вірші стануть окрасою першого в Україні календаря, присвяченого Матері й Дитяті. Найкращі вірші про маму від сучасних українських поетів супроводжуватимуть цей унікальний календар української краси «Рідна мати моя» від фотопроект ETHNO FASHION by POTLOVA.

ПОТРІБНО ВМІТИ ОБИРАТИ

– **Марійко, що, на твою думку, потрібно, аби перемагати? Яке твоє життєве кредо?**

– Щоб перемагати – треба жити й любити. Життєве кредо – творити добро своєю творчістю: у слові, музиці, у пісні. І з цим виходжу на сцену до публіки, із цим виступаю на творчих презентаціях.

Вірю, що все те, що робимо добре, коли творимо добро, воно повертається до нас сторицею в інших справах. Тому кожному людину, з якою мене знайомить життя, сприймаю, насамперед, з доброго боку. Дуже прикро, що не завжди на добро відповідають тим же. Але втім, певно, і є суть, щоб відстоювати Світло! Такими мотивами пройнята моя поетична збірка «Світло довіри». Світло довіри – світло до віри... Любов до рідного краю, домівки, природи, почуття кохання, любові до ближнього – це, насамперед, довіра, це світло, яке виокремлює саме те, що ми так любимо і чим так дорожимо.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Фото з архіву

Відомий джерелознавець, автор цілої серії довідників та книжок про українське вокальне виконавство, заслужений діяч мистецтв України Іван Лисенко порадував своїх прихильників другим томом видання «Співаки України» (Житомир: Рута, 2018. – 256 с.).

Кілька років тому чималий інтерес і професіоналів, і широкого кола поціновувачів співу привернув до себе перший том цього вже раритетного енциклопедичного словника. Він був опублікований тричі (1997, 2011, 2012) і справедливо приніс шану його автору. Поява нової праці завдячує різним обставинам. Однією з найвагоміших, на думку Івана Максимовича, виявився саме неабиякий резонанс словника. Крім того, від часу оприлюднення першого тому, за два десятиліття на співочому небосхилі з'явилося багато яскравих постатей, котрі концертують в Україні та за її межами, натхненно працюють як у столиці, так і на периферії. Тож дослідник невтомно скрупульозно продовжив свою справу фіксації матеріалів на улюблену тематику.

Як і в попередньому, провідною ідеєю нинішнього видання постає намір зберегти для нащадків імена тих, хто творив музичну історію України, давнішу і сучасну, хто завдяки своєму співочому таланту примножував мистецьке реноме батьківщини на численних оперних сценах світу, змушуючи завмирати серця навіть добірної публіки. Зрештою, крізь призму сольного вокального виконавства проступає й національна гордість українця за багату спадщину рідних народно-пісенних джерел та академічного мистецтва.

Найбільший масив другого тому «Співаки України» формують статті про співаків академічної традиції, чий творчі досягнення пов'язані з оперною та концертною сценами. У книжці знаходимо рядки про володарку самотнього ліричного сопрано Любов Щибчик (нар. 1966 р.), за словами американських критиків, «українську Марію Каллас». Вихованка класу Марії Байко у Львівській консерваторії,

успішно дебютувавши на сцені театру Нью-Рошелла в партії Чіо-Чіо-сан («Мадам Баттерфляй» Дж. Пуччіні), вона від 1998 р. працює у США.

Важливим здобутком тому є стаття про співака з Великої Британії баса Павла Гуньку (нар. 1959 р.). В історію української музичної культури він вписав неповторну сторінку – створення проекту «The Ukrainian Art Song Project» («Українська художня пісня»). Це запис на компакт-диски усїєї камерно-вокальної спадщини (навіть неопублікованої!) тих українських композиторів, які залишили великий доробок у жанрі романсу. На сьогодні випущено зібрання К. Стеценка, Я. Степового, М. Лисенка, галичан – Д. Січинського, С. Людкевича, С. Туркевич, В. Барвінського (I вип.), О. Нижанківського, Н. Нижанківського, Я. Лопатинського, М. Волинського (II вип.). Фундаментальність започаткованої справи криється, зокрема, у залученні до запису відомих канадських співаків, що активно концертують на оперних і камерних сценах світу, та кількох яскравих піаністів на чолі із Альбертом Крайволтом, головним концертмейстером Канадської оперної компанії. «The Ukrainian Art Song Project» є унікальним завдяки тому, що вперше феномен українського солоспіву подано у вигляді антології, що ставить його в ряд пісенних збірань Ф. Шуберта, Р. Шумана, Й. Брамса, Г. Вольфа, П. Чайковського, С. Рахманінова – надбань музичної культури світового значення.

У довіднику І. Лисенко включає також матеріали про кобза-

рів, лірників, народних співаків, церковних хористів, тобто діячів, що формували первинне коло співочого мистецтва України. Так, відображено відомості про співака-бандуриста Данила Налітовського, який на початку XVIII ст. служив при імператорському дворі у Петербурзі, придворного співака князя О. Меншикова у 1720-1727 рр. Івана Каневця з Конотопа, хористів митрополичого хору у Києві Антона Космачевського, Василя Яценка, спудея Києво-Могилянської академії і від 1811 р. співака хору київського митрополита Серапіона Івана Вольського, придворного співака Розумовських в Яготині Гаврила, згаданого О. Афанасьєвим-Чужбинським чудового виконавця українських народних пісень Євмика, в'язня сталінських таборів, співака-бандуриста Данила Кравченка, учасника в малолітньому віці Придворної співацької капели Петра Жилу та ін. Серед цих імен знаходимо унікальну постать народної співачки XIX ст. родом із Поділля, довгожительки Явдохи Сидорук. У юнацькому віці вона приєдналася до загону У. Кармелюка, була джурою ватажка К. Сидорука, побравшись із ним, переїхала до Погребища на Вінниччині. Проживши 115 років, вона знала дуже багато пісень і передала їх нащадкам.

У словнику вперше на ширший загальний висвітлено діяльність низки діячів, котрі працювали чи працюють на регіональному рівні, роблячи великий внесок до розвою багатогранної культури України. Наприклад, Волинський край представлено іменами солістів філармонії – народних артистів України Василя Чепелюка, Зої Комарук, заслужених артистів України Івана Секлія, Володимира Карпоса, Петра Комарука, заслуженої артистки України, лауреата фестивалів і конкурсів «Нові імена», «Золоті ключі», «Надія», «Доля», «Золоті трембіти», «О роде наш красний» Алли Опейди. У репертуарі співачки-фольклористки з Луцька – народні пісні, власноруч записані у волинських селах.

У томі міститься цінна інформація про митців, у чий долі була співпраця з українськими композиторами, здійснення першовиконання їхніх творів, однак, цей аспект І. Лисенко у своїй праці не наголошував. З-поміж

них – колишні солістки Національної філармонії України Елла Акритова, Марія Майдачевська, прима Словенського театру Наталія Кравцова (на сцені – Біорро), лауреат Всеукраїнського конкурсу вокалістів ім. М. Лисенка 1964 року Валентина Соколик та ін. Зокрема, відомо, що Е. Акритова, будучи постійною учасницею авторських концертів, концертних програм, пленумів та з'їздів Спілки композиторів, декад мистецтва і фестивалів, вперше репрезентувала камерно-вокальні композиції Лесі Дичко, Юрія Іщенка, Івана Карабиця, Левка Коллодуба, Мирослава Скорика, Михайла Жербіна, Олександра Костіна, Олега Киви, Богдани Фільц, Олександра Яковчука та ін. М. Майдачевська у 1950-1960-х рр. вела активну концертну діяльність, виступаючи не лише із сольними програмами (концертмейстер Г. Ельперін), а й у співпраці з камерним ансамблем «Гармонія» під орудою О. Кудряшова, Київським камерним оркестром. Поміж її репертуарного переліку були романси й обробки народних пісень М. Лисенка, Б. Лятошинського, Г. Майбороди, Ф. Надененка. Тоді ж за її участі було записано три платівки на фірмі «Мелодія». Н. Кравцова на початку своєї співочої кар'єри в Києві здійснила запис у фонд радіо першої камерної кантати «Осінньої» Олександра Яковчука у супроводі камерного оркестру під керівництвом Ігоря Блажкова. В. Соколик увійшла в історію української музики як перша виконавиця моноопери «Ніжність» В. Губаренка, що відповідно було збережено записом на платівці (1977).

Тож другий том енциклопедичного видання «Співаки України» відомого вченого-джерелознавця і подвижника Івана Лисенка, по крихах фіксує здобутки історії розвою українського вокального мистецтва, містить дуже цінні відомості про його минуле і сучасне, стає своєрідною «охоронною грамотою» на ниві збереження безцінних духовних скарбів українців.

Ольга КУШНІРУК, кандидат мистецтвознавства, с.н.с. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України

Навряд чи ми, дорослі, віримо у новорічні та різдвяні дива. Діти, навпаки, чекають цих свят, сподіваючись на жадані подарунки і приємні несподіванки.

Саме таким дивом для діточок стала зустріч із Ніною Королюк (Ніка Андрос), адже ця жінка – казка, і її книги дітки залюбки читають трьома мовами – російською, українською, латиською. Найвідоміша з них – казково-фантастична трилогія «Чарівна скрипка майстра».

А от Дмитро Іванов, один із засновників Співки об'єднань громадян «Всеукраїнська асоціація організації учасників АТО «Мужність», щиро подякував Ніні Іванівні ще й за те, що вона знайшла час для різдвяної зустрічі з малечю, адже більше 20 років казкарка живе за межами України. Разом із Дмитром своїх синів і дочок до бібліотеки привели учасник АТО В. Лихоліт, О. Оніщенко, В. Костянчук, А. Литвин, В. Великосамбірський, Т. Чубанова.

Свій дарунок Ніні Королюк пре-

СВІТ, ДЕ НЕМАЄ ЗЛА

Під час зустрічі з письменницею актор Київського академічного молодого театру Михайло Дзяд і студенти Київського державного коледжу театру і кіно показали дітям воїнів АТО і відвідувачам бібліотеки «Деміївська» уривок із вистави за казкою Ніни Андрос «Лялькар». Фрагмент був вибраний не випадково: малеча повинна завжди обирати добро, а не зло. І казки Ніни Іванівни вчать саме цього.

Натомість маленькі глядачі – вихованці благодійної художньої школи для дітей та дорослих «Мистецтво заради майбутнього» (керівник – Ольга Проценко) – теж підготували казкарці свій сюрприз: малюнки ілюстрацій до її казок. Розчулена Ніна Королюк із задоволенням вручила майбутнім художникам власні подяки і новорічні подарунки.

– Казки писати легко, – пояснила дітям Ніна Іванівна. – Якщо ви хочете розповісти друзям якусь історію, то вона може стати основою казки. Головне, щоб ця історія спонукала ваших друзів творити добро. Бо саме казковою розповіддю можна попередити друзів і виправити ймовірне зло.

Вручаючи нашій відомій письменниці ікону Божої Матері, протоієрей Свято-Володимирського собору (м. Київ) Борис Табачек підкреслив, що лише добра душа здатна розповісти дітям через казку про такі складні людські стосунки, як добро і зло, навчити гарним вчинкам, любові до ближніх і вмінню співчувати.

зентував і колектив бібліотеки «Деміївська»: виставку-експозицію «Казковий світ реального та магії» про життєвий і творчий шлях письменниці.

До речі, новорічна подія відбулася завдяки ідеї Тетяни Семикопної (Благодійний фонд «Ренесанс»).

Про неординарність Ніни Королюк говорять і такі факти: свого часу вона працювала з режисером Романом Віктюком (за її казкою він поставив виставу); художником Нікасом Сафроновим (спільний проект – її казки і його картини-ілюстрації). Ніна Іванівна – чи не єдина з українців, хто зустрічався з геніальним письменником Умберто Еко в Італії в його міланському будинку.

Взагалі ж, Ніка Андрос не лише письменниця, а й музикознавець, професор кафедри хорового диригування Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, кандидат мистецтвознавства. Викладала у Харківському педагогічному інституті, Харківському інституті мистецтв, Київській консерваторії. Ніні читає лекції з історії хорової музики в університетах Канади, Швеції, США та Іспанії. Ніна Королюк – також автор більш ніж 50 наукових робіт, у тому числі монографій про втілення поезії Т. Г. Шевченка в музиці, навчальних посібників і хрестоматій для середніх спеціальних і вищих музичних навчальних закладів.

Наталія ЧЕРЕШИНЬСКА

«ПОТЯГУСЬКИ» ВПЕРШЕ ВИЙШЛИ У КАЗАХСТАНІ

Веселий роман-серіал для дітей «Потягуськи» відомих українських письменників із Чернігова Сергія Дзюби та Ірини Кулаковської продовжує крокувати світом.

Тепер його вперше видали в Казахстані, в місті Алмати, в Казахському національному університеті імені аль-Фарабі – найбільшому та найпрестижнішому вищій цієї чудової країни, в якому зараз навчається понад 30 тисяч студентів. Також водночас роман перевидано в Канаді та Вірменії!

Взагалі-то, вперше «Потягуськи» надрукував у Луцьку поліграфічно-видавничий дім «Твердиня». Книжка одразу ж привернула увагу дитлахів і доволі швидко розійшлася. Відтоді цей роман популяризує в нашій державі та за кордоном Міжнародна літературно-мистецька академія України, котра об'єднує письменників, перекладачів, науковців, журналістів і громадських діячів із 55-ти країн світу.

Отож «Потягуськи» успішно видавалися в Канаді, в Торонто, завдяки редакції журналу «Нове світло» та видавництву «LitSvet», причому одразу в престижній серії лауреатів Міжнародної літературної премії імені Ернеста Хемінгуей, якою відзначено Сергія Дзюбу – за творчість, що єднає народи. А ще понад рік веселий серіал у талановитому перекладі відомого письменника Гургена Баренца друкувався у Вірменії, в Єревані, у популярному журналі «Цицернак» – вірменською мовою, і ці яскраві публікації також викликали значний резонанс.

У чому ж привабливість «Потягусьок»? Адже в світі та Україні начебто вистачає книжок для дітей. Втім, чимало з них написані дорослими, які, таке враження, ніколи не були дітьми. Настільки їхні книжки нудно моралізаторські й нецікаві! А малечі хочеться неймовірних, веселих та захоплюючих пригод. Діти вірять у чудеса, і при цьому вони – щирі, небайдужі, тому й відчують будь-яку неправду, фальш, нав'язливість. Власне, для дітей писати значно складніше, ніж для дорослих!

Натомість Сергій Дзюба дійсно дитячий письменник, який уже здобув визнання своєю казковою трилогією «Душа на обличчі» (про неймовірні пригоди кленового бога Кракатун-

чика та його друзів), створює чарівний і водночас цілком реальний, дивовижний, захоплюючий світ. І все це написано дотепно, вишукано, весело, цікаво, а головне – ненав'язливо! Так, як може написати для своїх ровесників напрочуд обдарована дитина. Що ж, це – особливий дар, і він у добродія Сергія є. Недаремно його Кракатунчика юні читачі називають «українським Карлсоном» та «нашим Гаррі Поттером» (хоча саме українець насправді випередив за часом написання своїх чарівних романів англійську письменницю Джоан Роулінг).

Отож «Потягуськи» вже просто не могли бути нецікавими! Спочатку Сергій Дзюба буквально щотижня, протягом цілого року, із задоволенням ходив з диктофоном у чернігівський дитсадок «Золота рибка», де на той час працювала психологом обдарована молода поетеса Ірина Кулаковська. Разом вони придумували цікаві, захоплюючі «завдання» для п'ятилітніх малюків – пропонували якусь несподівану, нерідко цілком «дорослу» тему для розмови й пропонували малечі весело прокоментувати почуте. А вже згодом найкращі відповіді допитливих дитлахів перетворилися завдяки таланту двох авторів на оригінальні історії. Тож, коли Сергій та Ірина читають свої «Потягуськи», у залі завжди лунає щирий, дзвінкий дитячий сміх, а часто – навіть дружний, задоволений регіт!

Увесь серіал написано легким, стрімким, лаконічним стилем. Та кожна історія – не схожа на іншу. До того ж роман «Потягуськи» можна читати з будь-якого місця, бо одна історія неодмінно вміщується на сторінку. Власне, розповідати можна довго. Однак найліпше – просто роз-

горнути цю книжку на будь-якій сторінці й прочитати.

До речі, книга виникла не одразу – спочатку ці дотепні історії практично щодня, протягом кількох років, лунали в ефірі радіо «Новий Чернігів» та радіо «Мелодія», де працював Сергій Дзюба. І за цей час герої серіалу, а це ж – реальні дитлахи (їхні імена та прізвища постійно оголошувалися на самісінському початку передачі) – стали досить популярними «зірками», а малюки в дитсадках заходилися гратися в нову, захоплюючу гру – «Потягуськи». Тож згодом дотепні історії почали часто друкуватися в газетах «Деснянська правда», «Молодь України», «Місто» та багатьох інших газетах і журналах. І нарешті все це переконало авторів – варто видати книжку.

Відтоді роман-серіал зажив своїм чудовим та успішним життям. Адже його постійно читають та перечитують. А визнання дітей – це, безперечно, найбільша радість, втіха й винагорода для кожного письменника, який пише для малечі.

«Раніше ніяких тарілок не було, тому всі люди їли руками, ногами та хвостами», – у цьому анітрохи не сумнівається п'ятирічна модниця Ганка, котра насправді працює... малюком у дитсадку. А її подружка Нюта чудово знає, звідки беруться діти: всі дівчатка спочатку були такими ж тендітними та легенькими, немов Дюймовочка, отож їх треба шукати у квітах. А ось хлопчиків знаходять у капусті: звичайних пацанів – у білій капусті, а негрів – у кольоровій... А є ж іще неперевершена Катруська, яка впевнена, що колись неодмінно заведе собі крокодила, тобто виїде заміж! Є і їхні суперприятелі – «ходячка енциклопедія» на ім'я Вова (ні Змії Горинич, ні привид, ні навіть стоматолог не в змозі розхитати його сталеві нерви), дитсадківський донжуан Дмитрик та майбутній геніальний клоун Олексійко.

Ці дотепні малюки, зображені на обкладинці книжки, стали справжніми символами неперевершених «Потягусьок». «Якщо ваш песик ловить мишей і лазить по деревах, – значить, або то – не песик, або у вас – глюки».

Отже, юні друзі, приєднуйтеся до такої цікавої, дотепної та веселої гри. Справді, не пошкодуєте!

Олег ГОНЧАРЕНКО,
письменник, літературознавець

ЮВІЛЕЙ ДИТЯЧОЇ ШКОЛИ МИСТЕЦТВ

Святковий захід зібрав велику кількість шанувальників мистецтва. Яскравий, насичений шлях пройшла школа до ювілею. Вся її історія – це невтомна праця викладачів та учнів. Ось уже 55 років школа гостинно відчиняє двері для дітей.

Заклад має давню історію. В далекому 1963 році почала працювати Макарівська дитяча музична школа на вул. Фрунзе. Першим директором був Володимир Нагорний, здібний та активний керівник. У школі почали працювати 7 викладачів з контингентом 114 учнів. Було відкрито класи спеціалізованого фортепіано, скрипки, домри, баяна, духових інструментів. У витоків стояли викладачі: Микола Кінько, Георгій Гриценко, Марко Ліхачов, Макар Дворський, Галина Гончаренко, Борис Кукса та інші.

Минали роки, контингент учнів та викладачів зростав, змінювались приміщення, в яких працювала школа, директори, незмінним залишався рівень викладання і був таким, що дав можливість допитливішим вступати до спеціалізованих мистецьких закладів. Перші випускники присвятили себе професії працівника культури та стали викладачами музики.

Серед них – Алла Вітківська, Анатолій Оберемчук, Людмила Люшенко.

З 1978 року, коли директором був призначений Михайло Савенко, для школи відкрилась нова сторінка розвитку. Енергійний, далекоглядний, вимогливий керівник сформу-

вав міцний творчий колектив однодумців з молодих фахівців: В'ячеслави Терещук, Тетяни Скорик, Віктора Садковського, Ірини Саленко, Наталії та Віктора Степурків, Наталії Кушніренко, Михайла Кузьменка. В рідну школу повернулися викладачами її учні: Тетяна Мельниченко, Ольга Кузьменко, Ганна Котигорошко, Тетяна Сліпка, Світлана Хахлюк, згодом Вікторія Йовенко, Святослав Трошук, Інна Яковенко. Були відкриті класи гітари та хореографії. Школа змінила назву на дитячу школу мистецтв.

На даний час школа має гарне приміщення, міцний високопрофесійний колектив закоханих у професію людей, які навчають більше двохсот юних талановитих макарівців.

Найголовніше в житті школи мистецтв – це досягнення її вихованців і професійні успіхи її випускників (до речі, за 55 років існування школа випустила понад 1400 учнів). Серед них на музичній ниві в Макарівському районі працюють наші випускники: Людмила Янковська, Людмила Пірнач, Олександр Сніжко, Люд-

мила Колос, Лариса Міщенко, Лариса Олексієнко, Аліса Єзерницька, Марина Виноградова та інші.

Гордістю школи стала плеяда молодих талановитих випускників, які стали професійними музикантами в різних кутках України та за її межами. Це – Оксана Кукса, Світлана Мироненко, Наталія Коваленко, Вікторія Садковська, Світлана Масан, Олеся Носова, Ярослав Саленко, Олег Хоменко, Віталій Макеєв, Олексій Демченко, Катерина Невмержицька, Надія Рипянська, Павло Склярів та багато-багато інших.

За цей час навчальний заклад змінювався, розширювались навчальні програми, вдосконалювали свою майстерність викладачі, а разом з ними й учні. Традиції початкової мистецької освіти зберігаються та розвиваються.

Юні вихованці є неодноразовими переможцями обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів у різних номінаціях.

Гордістю школи є ансамбль скрипалів «Рондо» (керівник Ольга Кузьменко та концертмейстер Михайло Кузьменко), ансамбль гітаристів «Барвинка» (керівник Тетяна Скорик), ансамбль бандуристів «Золота квінта» (керівник Світлана Чихун) та ансамбль баяністів під керівництвом Віктора Садковського та інші.

Звичайно, що кожен ювілей не обходиться без привітань та побажань. Школа отримала їх від Олеси Бурдик – помічника-консультанта народного депутата України Руслана Сольвара, яка вручила сертифікат на кольоровий принтер. Від імені районної адміністрації та районної ради виступила завідувач сектора культури Макарівської РДА Ліна Факторович і вручила грамоти

за багаторічну сумлінну працю, професіоналізм, вагомий внесок у розвиток галузі культури працівникам школи.

Отримала школа вітання і від селищного голови Вадима Токаря, який вручив сертифікат на придбання фортепіано. До святкових вітань долучились директор Макарівського НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів – природничо-математичний ліцей» Надія Українець, голова Макарівської га-

лузевої районної ради голів профкомів профспілки працівників культури Алла Лазнюк, директор централізованої бібліотечної системи Валентина Йовенко, директор районного будинку культури Людмила Колос, народний аматорський фольклорний колектив «Чебреці» (керівник – заслужений працівник культури Галина Гончаренко) та перша випускниця школи Тетяна Ясинецька.

Вітання переплітались з яскравими номерами концертної програми учнів, викладачів та випускників школи.

Порядували своїми виступами випускники школи: Еміль Алієв, Олександра Кононець, Ганна Миню, Павло та Богдан Писаренки, Аріадна Чорна, Тетяна Титаренко, Дарина та Вікторія Лагод-

ні, Ярослав Кучеренко, Дарина Тригуб, Вікторія Євтушенко, Батурін Іван, а за режисерським пультом працювала Юлія Писаренко.

Протягом багатьох років школу підтримували і підтримують люди, не байдужі до мистецтва, до естетичного виховання молодого покоління.

Особливу вдячність висловлюємо:

– Макарівській селищній раді, депутатському корпусу та селищному голові Токарю В. Я. за вагомий внесок у збагачення матеріально-технічної бази школи;

– головам сільських рад с. Червоної Слободи Пановій В. М., с. Плахтянка Сорочану О. О., с. Маковище Живазі Б. В., с. Юрів Шурді В. К., приватним підприємцям Михайловському А. А., Євтушенко О. В., Гербуту А. В., Сіньку М. М., Нечаю М. Ю., отцю Тарасу Сиділо, протоієрею Храму Святих мучениць Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії с. Северинівка;

– начальнику відділу освіти, фізичної культури та спорту Макарівської РДА Тарнавському В. М., завідувачу сектора культури Макарівської РДА Факторович Л. Л. за порозуміння та вирішення невідкладних питань;

– редакції газети «Макарівські вісті», редактору Кравчені М. М., телекомпанії «Авіс», директору Варенику Ю. О., студії «1+2», керівнику Мельник Т. О. за висвітлення нашої роботи у засобах масової інформації і, звичайно, батькам учнів нашої школи.

І сьогодні наша школа мистецтв – сучасний заклад естетичного виховання, де «шліфують» таланти, вчать людяності і формують благородство».

Олександр ТРЕТЯК,
директор Макарівської ДШМ

Хоча я не професійний музикант, але не просто люблю, боготворю музику, коли вона «бере за серце», «розтинає білі груди, – серденько виймає».

Упевнений, що кожна людина має ту природжену здатність сприймати щирі музику як щось глибинне, що йде з душі. Адже Творець наділив людей внутрішнім зором, завдяки якому ми спроможні на інше бачення, що є ширшим, яскравішим, значно багатшим, ніж можна сприйняти просто очима. Саме за допомогою внутрішнього зору, притаманного душі, бачив і відчував усе розмаїття барв нашого краю великий композитор Микола Дмитрович Леонтович, який через музику передав його самобутність і чарівність, поклавши на музику «Шедрик-ведрик», «Дударик», «Женчичок-бренчичок», «Козака несуть»...

Батько Миколи Леонтовича був священиком у селі Марківка Теплицького району Вінницької області і його син «...зріс на народній пісні, пройнявся нею, повернув її народові ще кращою, художньо оновленою і збагаченою. Нікому раніше невідомий народний учитель із Поділля, по суті самоук, став одним із найяскравіших композиторів ХХ століття».

Мое рідне село має незвичну назву – Саша. За історичними відомостями: «Після смерті Софії (на честь якої засновано всесвітньо відомий парк «Софіївка») в 1822 році Теплицьким поміщиком стає її син Станіслав, батько власниці Теплика з 1862 року Олександри Потоцької (її іменем було назване село Саша), померло в 1892 році. Її син Костянтин стає останнім (до 1917 року) власником Теплика».

В селі була церква християнського святого-великомученика Димитрія Солунського. Літні люди розповідали, що після революції назву села хотіли перейменувати на Тарасівка. Проте вистачило глузду залишити оту історично-незвичну назву. На жаль, у ті роки безглузді рішення й дії були доволі частим явищем. Адже змінили на Ленінку назву хутора за селом Сокиряни, а Саша, як менше село, багато років входила до Сокирянської сільської ради.

Пам'ятаю, як у дитинстві був присутній при розмові батька з односельцями і почув, що саме там, під Ленінкою, у роки громадянської війни було здійснено на-

пад на М. Д. Леонтовича. Нібито він їхав кіньми. Бандити, якими на той час кишіла округа, поласившись на кожушок, у який той був зодягнений, напали, пограбували, важко поранили, так, що, доїхавши додому, він помер.

Для розуміння подій того часу необхідно зробити хоча б стислий екскурс в історію. Після Лютневої революції в Росії 1917 року в Україні, в Києві, спочатку виникла Центральна Рада (березень 1917 – квітень 1918 років), яка 20 листопада оголосила про утворення Української Народної Республіки, а 22 січня 1918 р. – про її незалежність. Раду очолив Михайло Грушевський. 8 лютого 1918 р. було укладено Брестську угоду, яку підписали Німеччина, Австро-Угорщина та інші держави, а також більшовицька Росія. Вони визнали Україну незалежною державою. Але за це Україна погоджувалась постачати Німеччині та Австро-Угорщині 1 млн тонн збіжжя.

Далі з'явився Гетьманат (квітень-грудень 1918 р.) на чолі з Гетьманом Павлом Скоропадським, якого підтримала Німеччина. Останньою політичною структурою незалежної України стала Директорія (січень 1919 – жовтень 1920 років) на чолі з Симоном Петлюрою, головним отаманом армії Української Народної Республіки. Паралельно з подіями в Києві Перший Всеукраїнський з'їзд Рад проголосив 12 грудня 1917 р. у Харкові радянську владу і створив Українську Радянську республіку.

Далі Україну окупували російські більшовики. Такі події, така часта зміна влади не могли сприяти стабільності громадського та політичного життя в країні.

Тоді між односельцями виникла суперечка: одні говорили, що Леонтовича вбили бандити, а інші (з острахом), – що то «чекісти». Де та правда, і чи можна було її знайти в години лихоліття, в яке кинула нас більшовицька веремія...

Упродовж тривалого часу я не цікавився офіційною біографією славетного земляка-композитора. А коли випала нагода, то перечитав дещо із опублікованого про його загибель і впевнився, що кожна доба тягне на себе ту інформаційну ковдру, використовуючи (з ідеологічною метою) факт смерті Леонтовича. Тому по-

даний нижче текст буде спробою знайти істину.

Присвятивши слідчо-прокурорській роботі 27 років, розумію слідство як збирання фактологічної бази та оцінювання доказів, і подальше подання їх до суду. Знаю, чого варті ті зібрані з упередженням докази. Адже відомо протистояння «білих і червоних», коли вони взаємно звинувачували одне одного «незаперечними доказами». І ті, й інші пригрожали громадськості відвертим чи прихованим намаганням звинуватити та передати свої «докази» не до незалежного суду, а владі – для формування громадської думки. У цьому випадку суду не було. Тож залишився суд історії. А вона поступово надає необхідні факти, перевірені самим ходом історії.

Зокрема, вказується, що: «Загибелі Миколи Леонтовича впродовж 80-ти років було присвячено найбільше публікацій. На жаль, у своїх деталях усі ці розповіді ґрунтуються, як правило, на оповідях свідків-родичів і різко контрастують та суперечать... Ці ознаки чітко виявилися уже... за незалежної України, коли стали доступні засекречені матеріали тих часів, що показали спотвореність та заангажованість публікацій у радянський період, якими приховували знищення талановитого українського композитора тодішніми владними структурами – так званім ВЧК. Єдине, що так і не стало зрозумілим, – чому чекісти вдалися до такого жорстокого акту...».

Далі як безперечний факт констатується: «Саме в ніч з 22 на 23 січня 1921 року композитор перебував у свого батька в селі Марківка Гайсинського повіту, де був убитий агентом ВЧК Грищенком...».

Запрошую читачів самим взяти участь у спробі віднайти правду. Фрагментарно викладу з того, що вже раніше опубліковано:

«...Згадувалося про одного з найближчих друзів Леонтовича, Гната Яструбецького, оскільки він записав детальну розповідь батька Леонтовича про вбивство композитора.

У суботу 9 січня 1921 року Микола Леонтович був у Тульчині... Під вечір, того ж дня, він приїхав кіньми у Марківку до батька. Ще не встигли обмінятися новина-

«ЗАГАДКА» СМЕРТІ ЛЕОНТОВИЧА

Микола Леонтович

ми, як на подвір'я в'їхала підвода. Була шоста година вечора по сонцю... До хати зайшов молодий, 22-23-х років, середнього зросту чоловік. ...Попросився переночувати. Непроханий гість називав себе на прізвище Грищенко... Звук пострілу розбудив батька. Була 7.30 ранку. На ліжку під вікном сидів напівзигнутим Леонтович і зляканим голосом допитувався: «Що це, вибух?». Промовивши ці слова, впав на подушку. Над його ліжком стояв Грищенко. Він був босий, в одній білизні. В руках тримав зброю, викидаючи стріляну гільзу. Вдома ще були сестра композитора і донька Галина. Їм, як і батькові композитора, незваний гість позв'язував руки. Він одягнув на себе напівкожушок, який носив батько Леонтовича... Вимагав грошей... Шукав речі. І з речами вийшов.

На крик пана-отця прибіг учитель, інші люди. Вони розв'язали руки Леонтовичам, наклали пов'язку на рану потерпілого. Рана була з правого боку. Рвана рана. Леонтович ще встиг сказати: «Тату, я помираю». Була восьма година ранку, неділя 10 січня

1921 року. Коли приїхав лікар, Леонтович був уже мертвий. 12 січня, коли ховали композитора, у Марківці мела дуже сильна завірюха».

Далі йде «...хронологія технологій спотворення-викривлення комуністичним режимом щодо смерті Миколи Леонтовича.

Про Гната Яструбецького вказано, що він «...на той час працював заступником завідуючого політвідділом одного з київських видавництв. Поїхавши на місце трагедії з мандатами київської ЧК і губревкомітету, він провів там 4 місяці (з лютого до травня), а по приїзду зробив доповідь «Товариству вшанування пам'яті М. Леонтовича». Яструбецький наводить прізвища свідків, розповіді композиторівих сестри Вікторії та дочки Галини, той виклад був зроблений по свіжих слідах, надзвичайно докладний, але частину фактів було упущено, завдяки чому в офіційних колах поширили інформацію про вбивство Леонтовича переодягненим «петлюрівцем». Принаймні мало віриться, що правдивими є слова доньки Миколи Леонтовича, які

можна знайти у деяких публікаціях: «Батько захищав Радянську Україну, різко критикував петлюрівщину і петлюрівські банди, вони тоді бродили по Поділлі, тероризуючи населення, грабували, вбивали».

Такою технологією «...зайнявся відповідальний секретар міністерства внутрішніх справ УРСР Головченко Іван Харитонович, який з 1962 року був Міністром внутрішніх справ УРСР (аж до 1982 року). Саме з-під пера цього «письменника»-міністра почали виходити спогади родичів Леонтовича (сестри чи доньок), в яких поміж кучих даних вбивства поширювалася розлога інформація щодо «петлюрівсько-розбійницького» сліду в справі Леонтовича.

В іншому згадується «...Надія Танашевич, яка мала славу шкільної поетеси. Одного дня Леонтович зібрався пішки до села Стражгород (село в Теплицькому районі, неподалік від батьківської Марківки, – авт.), де вона жила, — а це від Тульчина 70 верст. Прихопив із собою старшу доньку Галину. Порозмовлявши й починаючи, раптом стара Танашевичка запропонувала поворожити по руці Леонтовичу. Він погодився. «Ось це лінія життя, — зауважила вона, — недовга». Микола Дмитрович засміявся: «Значить, коли я буду від вас їхати, з лісу вийде бандит мене вбивати. Та я йому скажу: «Е, ні! Стій! Матушка Танашевич мені загадала довго жити»...

...Повертаючись до Тульчина, Микола Дмитрович завітав до свого батька в село Марківці. Родина сиділа, розмовляла. Було це вже надвечір, коли раптом на подвір'я в'їхала підвода, на якій сидів чоловік, що назвався Грищенком. Він пояснив, що бореться з бандитизмом, показав документи з багатьма печатками. Його покладали в одній кімнаті з Миколою Дмитровичем. Десь на світанку 22 січня 1921 року пролунав постріл і звідти вискочив із зброєю «нічліжанин». Коли рідні забігли до хати, все було перевернуто, Микола Дмитрович, поранений у живіт, лежав, спливаючи кров'ю».

Ще в одній публікації: «23 січня 1921 р. М. Леонтович був у с. Марківці, куди ще 8 січня (на Різдво) приїхав відвідати батька – сільського священника о. Дмитрія. Увечері того дня на подвір'я господи заїхала підвода з двома незнайомцями. Один з них був фурман Федір Грабчак, а другий – людина у шкірянці і з обрі-

зом через плече та посвідченням оперуповноваженого Вінницького ЧК на ім'я Афанасія Грищенка. Попросилися переночувати. Грищенка покладали в одній кімнаті з М. Леонтовичем. На світанку пролунав постріл... Микола Дмитрович вмер на батьківських руках, стікаючи кров'ю...».

Серед публікацій є й те, що «...почалися розшуки Грищенка, він якийсь час грабував людей в околицях Теплика. В одному із сіл господар клуні натрапив на нього і зарубав заступом».

Юлія Косинська в газеті «Україна молода» № 011 за 23.01.2013 р. у статті «Постріл у пісню» пише, що «...чула ще одну усну легенду: справу вбивства Леонтовича неспроста затягували, оскільки нібито ще в 1960-ті роки «відважний чекіст» Грищенко розповідав молоді, як він утверджував радянську владу на Поділлі».

Мистецтвознавець Валентина Кузик в одній із публікацій писала, що у Стражгород Микола Дмитрович прибув у четвер 20 січня 1921 року, якраз на іменини старого Танашевича. Майже весь день просидів із Надією Василівною над лібрето. Надвечір повернувся в Марківку у будинок батька. Микола Леонтович помер від пострілу – як з'ясувалося не так давно – агента повітчека Грищенка, якого Леонтовичі впустили до хати, нагодували, дали притулок на ніч. Про це свідчить, зокрема, секретний рапорт начальника Гайсинської повітової міліції губернському начальству від 9 лютого 1921 року (переклад з російської): «В ніч на 23 січня агент повітчека Грищенко пострілом із гвинтівки вбив сина священника с. Марківка Кіблицької волості Миколу Леонтовича – 43 років, у якого Грищенко ночував, і 26 січня Грищенко, який переховувався в м. Теплику, при переслідуванні його чинами міліції пострілом із гвинтівки поранив у живіт міліціонера Твердохліба. За публікацією В. Кузик, «на те криваве «відрядження» виділили вбивці-інформатору, за документами, 5 тисяч рублів». Мабуть, за достовірне береться: «Убившему в службную командировку районному информатору Грищенко полагають в таковой и исключит с провиантского и чайного довольствия с 12 сего декабря. Выданные ему 5000 аванса на секретные расходы выписать в расход по приходно-расходному журналу».

На думку авторів публікацій, саме цей рапорт ставить крапку

над «і» у питанні: хто вбив Леонтовича? Чи невідомий бандит, як писала республіканська газета «Вісті» від 2 березня 1921 року, чи представник влади – чекіст?

Все нібито й логічно, але виникає сумнів у достовірності цього секретного рапорта (в інших публікаціях вказується, що це довідка, знайдена в архівах Вінниці) тому, що підписав його (мовою оригіналу) начальник уездной советской милиции... Про яку таку радянську міліцію могло йтися, коли вбивство Леонтовича скоєно до утворення СРСР? А принципи організації та діяльності української міліції отримали розвиток у Положенні про робітничо-селянську міліцію, яке було затверджено РНК УСРР 14 вересня 1920 року.

Ризикну викласти крамольну версію цієї «справки»: чи не для списання та привласнення грошей після вбивства Грищенка вона складена!? Звертає увагу і те, що складено «документ» 9 лютого 1921 р., а з «довольствия» знято «с 12 сего декабря», тобто місяця, який ще не настав. Рано, ой ще дуже рано, ставити крапки над «і»!

Кому ж і для чого знадобилося нищити пам'ять про композитора після його смерті? Відповідь на це запитання намагались знайти журналісти проекту «Історична правда з Вахтангом Кіпіані». В передачі вказується: «Одного із суботніх вечорів 1921 року Микола Леонтович, не передчуваючи нічого лихого, навідався у гості до батька на Вінниччину. Та не встиг композитор навіть обмінятися з рідними новинами, як до хати несподівано зайшов молодик. Гість був не місцевим, із Петрограда, відрекомендувався як Афанасій Грищенко та показав документи інформатора Гайсинської ЧК. Потім попросився переночувати. Відтак гостю постелили в одній кімнаті із композитором.

«Сам Леонтович не лягав спати, він працював. Тут є елемент містики, бо в останню ніч він сидів над піснею під назвою «Смерть», – зазначає кандидат мистецтвознавства Мирослава Новакович.

Композитор ліг спати лише під ранок. А уже невдовзі всіх розбудив звук пострілу. Батько Леонтовича одразу зірвався з ліжка, а коли забіг у кімнату сина, оторопів – Микола стікав кров'ю. Не вагаючись, чекіст зв'язав руки родичам Леонтовича та почав нишпорити по закутках, забираючи усе – від грошей до годинника і навіть чо-

біт композитора». «Все виглядало на звичайне банальне побутове вбивство. Ця версія існувала до 90-х років», – розповідає кандидат мистецтвознавства Мирослава Новакович.

Відтак тоді було прийнято вважати, що композитора вбив чи то білогвардієць, чи то петлюрівець. Радянська пропаганда ретельно замовчувала усі подробиці цієї трагедії. Дослідники ж припускають: Микола Леонтович міг і підозрювати, що на нього чекає. А вже незадовго до трагедії після одного із концертів композитор помітив перетрушений портфель зі своїми документами.

«Микола Дмитрович побачив, що в його портфелі хтось рився, перевіряв документи. Там були два квитки до Праги. Це свідчить про те, що його хотіли врятувати і готували виїзд за кордон», – припускає доктор філософії мистецтв Валентина Кузик.

Чому я так детально, хоч і фрагментарно відобразив публікації про смерть Леонтовича? Тому, що жодна з них не переконлива. Передбачаю, що і в читачів одразу виникає безліч запитань. По-перше, дати. Вони настільки різняться, що не зрозуміло, за яким стилем літочислення, новим чи старим, вони вказані. Зверніть увагу: «...Під вечір в той же день приїхав з Тульчина в Марківку», а це не близький шлях і те, що шоста година, навіть «по сонцю», то взимку, в січні – глупа ніч. Навіть приїзд узимку підводою (а не на санях!) викликає сумнів. Так і не з'ясовано, в Тульчин їдучи (можна передбачати від Надії Танашкевич з Стражгорода) чи з Тульчина, подолавши досить далеку дорогу, він під вечір прибув у Марківку! Чи був допитаний «фурман» (іздовий) Федір Грабчак, житель сусіднього села Кіблич! Вони ж обидва попросилися на нічліг! Не акцентуватиму на інших розбіжностях, тому що допитливий читач легко це може зробити самостійно. А коли взяти до уваги зарубаного заступом, то на мертвого можна багато чого списати.

Припускаю, що приховати (навіть у роки того лихоліття) смерть уже відомого на той час композитора було непросто. Тому й послали – «щоб розібрався» – Яструбецького, товариша Леонтовича. Не знаю, не кидатиму камінь у чужий город, тим більше не буду посягати на їхню дружбу. Я доволі знайомий з людьми, які й розумом здібні, та все ж ма-

ють свої хиби, свої вади, і відомо, як прекрасні якості, може використовувати офіційна влада.

Мудрі люди кажуть: «Істина – це рівновага». Не було її, не могло бути ані за часів громадянської війни, ані після неї. Тоді влада примушувала казати «вірую», а думки, бажання і вчинки не пов'язували з тією вірою, яку декларували на словах. На цьому ставлю крапку, щоб не втомлювати читачів своїми міркуваннями. Знаю одне: документи теж пишуть люди.

Чому у нас в селі був такий поговір!? Нині він і мене не переконує, але оте пограбування «у нічній сорочці» є якимось не переконливим. Для мене досить того, що і в показах фігурує «кожушок», на який саме й поласились грабіжники, – за оповіддю, почутою мною в дитинстві.

Як колишній слідчий роблю висновок, що розслідування за фактом смерті М. Леонтовича, огляду місця одразу після події в роки того лихоліття могло і не бути. Гнат Яструбинський, мабуть, не мав навичок розслідування таких злочинів.

Не хочу вносити розбрат, забирати хліб у біографів, але якщо ця публікація зачепить за живе тих, хто хоче докопатися до істини, то вже й це буду розцінювати як успіх.

Якщо ви маєте можливість вказати мені, де саме можна було б ознайомитися з достовірними матеріалами цієї непростой справи, та допомогли б в цьому, то був би вельми вдячний за можливість попрацювати над ними.

Кілька років тому земляки взяли мене на полювання на зайців. Здебільшого я стеріг торби. Чоловіки полювали, а я спостерігав природу. Вже майже немає того хутора, перейменованого в Ленінку, а музика Леонтовича живе і житиме вічно, бо вона належить не владі, а народові. Ніхто, яким би владним він не був, не зможе змусити музику мовчати. Чи під час державних заходів, святкових концертів, чи десь тихо озвучена – музика Миколи Леонтовича звертається до душі народу, спілкується з нею, збагачує її! Це не просто духовна музика, це відображення чарівної, яскравої, мудрої та поетичної душі українського народу.

Дмитро ЩЕРБАНЬ,
ветеран прокуратури, член
Національних спілок письменників та
журналістів України

БЕР ПІНХУСОВИЧ БЛАНК: МАТЕРІАЛИ ДО БІОГРАФІЇ

(З АРХІВУ ІМФЕ ІМ. М. Т. РИЛЬСЬКОГО)

Оксана ЛАМОНОВА

Біографія художника складається не лише з офіційних публікацій. Важливими, виразними і просто цікавими доповненнями до неї часто стають також особисті архіви митців.

Матеріали щодо учня Івана Падалки та Василя Єрмілова, харківського графіка Бера Пінхусовича Бланка (рукописи й машинописи автобіографій та анкет, ділові листи, фотографії тощо), які зберігаються у відділі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, є унікальними документами епохи, однак, залишаються практично невідомими дослідникам.

Приводом для листування між Б. Бланком та Інститутом мистецтвознавства, фольклору та етнографії (нині - Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського) став словник «Художники Радянської України». На жаль, це видання не побачило світу.

Перший лист М. Т. Рильського до Б. Бланка має надписану дату «5 П», тобто 5 лютого, а за штемпелем на конверті можна визначити й рік – 1948. Наводимо його повний текст:

«Копія

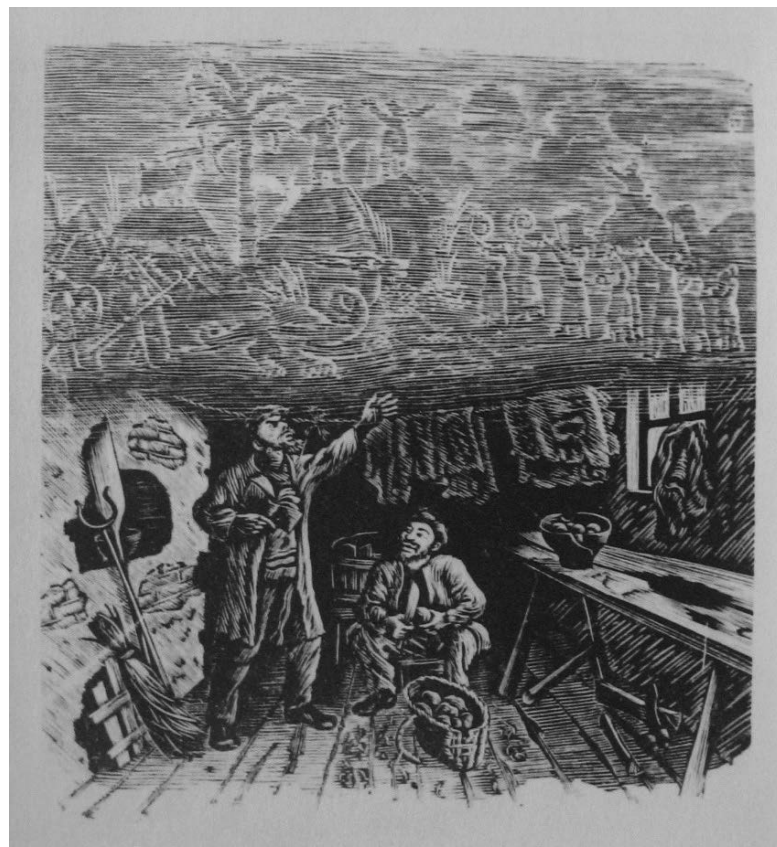
Вельмишановний Бер Пінхусович!

Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії наук УРСР при цьому надсилає Вам поповнений та виправлений ре[с]е[р] стр робіт, експонованих Вами на виставках і просить Вас терміново на цьому ре[с]е[р] стрі зробити такі помітки:

1. Над кожним твором, який було експоновано повторно, поставити той номер, під яким цей твір показано в ре[с]е[р] стрі перший раз.

2. Над [к]ожним твором через рисочку /- / поставити дату написання твору.

Якщо протягом тиж[д]ня з дня одержання цього листа Ви не дасте відповіді або не повідомите про найближчий час, коли Ви зможете дати потрібні відомості, Інститут зму[ш]ений буде

Бланк. «Веньямін III»

у «Словнику сучасних художників Радянської України» дати тільки ре[с]е[р] стр виставок, в яких Ви брали участь своїми роботами, але не позначати самих робіт, що не бажано ані Вам, ані Інституту.

Сподіваючись на швидку відповідь, Інститут вважає за обов'язок повідомити Вас, що це його прохання пов'язане з видавничими вимогами.

Директор Інституту Дійс. чл. АН УРСР (М. Т. Рильський)

Вчений секретар
(Ю. Костюк)¹»².

До листа додається текст статті про Б. Бланка (машинопис) із підписом «З. Л.» (З. Лашкул).

Дата написання другого листа також встановлюється за штемпелем на конверті - «16 4 48», тобто 16 квітня 1948 р. Наводимо повний текст цього листа, що розпочинається характерним і ви-
Тут і далі збережено орфографію та пунктуацію оригіналу. Випадково пропущені літери додаються у квадратних дужках.

² Архів від. образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. (Підготовчі матеріали до неопублікованого словника «Художники Радянської України» (автори: Б. Бутник-Сіверський, З. Лашкул, В. Ткаченко, технічний секретар Т. Радзівського. Кінець 1940-х - 1950-ті рр.), папка «Бланк Бер Пінхусович»). Машинопис.

разним «уніфікованим» зверненням:

«Борису Павловичу Бланку Харків, пер. Покровського 9, кв. 40 Вельмишановний Борис Павлович.

Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР надсилає Вам текст біографії, яку буде вміщено в «Словнику сучасних художників Радянської України», просить Вас терміново проглянути цей текст і дати свої зауваження. Всі додатки, зміни та поправки буде внесено при належній з Вашого боку документації.

Разом з тим Інститут з подякою повертає Вам два фото з Ваших робіт і просить підтвердити одержання.

Директор Інституту, Дійсний член АН УРСР (М. Т. Рильський)
Зав. Від. образотворчого мистецтва (Б. С. Бутник-Сіверський)³.

До цього листа додається список виставок Б. Бланка (машинопис).

Із перепискою між художником та ІМФЕ пов'язана також його рукописна довіреність:

³ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Лист М. Т. Рильського до Б. Бланка]. Машинопис.

«Довіреність

Я, Бланк Б. П. доверяю тов. Довгамо А. М. получить у тов. Бутника-Северского Б. С. мои работы.
2/II - 49 г.

Б. Бланк
подпись тов. Б. П. Бланка заверяю
управдом 0254 (підпис незрозумілий)⁴.

Доповненням до довіреності є список (рукопис) зі 116 творів Б. Бланка 1927-1948 рр. та «112 фотографій товарних знаків»⁵.

Крім того, в архіві зберігаються анкета Б. Бланка (рукопис)⁶; його лист-список виправлень до статті З. Лашкул (рукопис)⁷; текст статті З. Лашкул в численних варіантах - 1 рукопис і 7 машинописів, з численними рукописними виправленнями і доповненнями⁸; 4 чорно-білі фотографії гравюр Б. Бланка⁹; два екземпляри автобіографії Б. Бланка (машинопис)¹⁰, до одного з яких додається заповнена художником від руки «Картка» до словника «Художники Радянської України»¹¹.

Наводимо текст автобіографії художника.

«Бланк Борис Павлович художник-графік
Автобиография Родился в 1897 г.¹² в гор. Либаве¹³, быв.

⁴ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Довіреність Б. Бланка]. Рукопис.

⁵ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Список творів Б. Бланка]. Рукопис.

⁶ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Анкета Б. Бланка]. Рукопис.

⁷ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Список виправлень Б. Бланка до статті З. Л[ашкул]]. Рукопис.

⁸ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Статті до словника «Художники Радянської України»]. З. Л[ашкул]. Рукопис. Машинопис з виправленнями Б. Бланка.

⁹ Ілюстрація до книги Менделе Мойхер-Сфоріма «Мандри Веньямина III», 1938 р., гравюра на дереві; ілюстрація до вірша М. Рильського «Ластівки літають», 1947 р., гравюра на дереві; ілюстрація до вірша І. Фефера «Відродження», 1947 р., гравюра на дереві; ілюстрація до вірша І. Фефера «Мічуринка», 1947 р., гравюра на дереві.

¹⁰ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Автобіографія Б. Бланка]. Машинопис.

¹¹ Архів від... (Підготовчі матеріали). [Картка Б. Бланка до словника «Художники Радянської України»]. Рукопис.

¹² У «Картці» дата уточнюється - 20 червня 1897 р.

¹³ Зараз - м. Ліепая Латвійської Республіки.

Бланк. «Відродження»

Курляндской губернии. Отец - служащий импортно-экспортной торговой конторы¹⁴. С 6 лет учился в еврейской начальной школе «Хедере». С 13 лет в реальном училище, которое окончил в 1916 г. в гор. Волчанске¹⁵. В 1922 г. поступил в Харьковский художественный техникум, преобразованный впоследствии в Институт¹⁶. В 1929 г. зачислился в «Анкеті» Б. Бланк називає батька «служащим портовой конторы».

¹⁵ У 1909 р. Б. Бланк вступив до Реального училища в Либаві, де закінчив 6 класів. У 1915 р., у зв'язку з початком Першої світової війни, сім'я евакуювалася до м. Волчанськ Харківської губ., де у 1916 р. майбутній художник закінчив місцеве Реальне училище.

¹⁶ Вчителями художника були С. М. Прохоров, М. С. Федоров, М. А. Шаронова, а з другого курсу, коли Б. Бланк обрав спеціальність «графіка», - В. Д. Єрмілов і О. В. Маренков (1886-1942, був репресований). В «Анкеті» художник напише: «С 1925 года мастерской руководил художник Падалка». Згадувати репресованих митців в офіційному документі 1940-1950-х рр. було досить сміливим кроком. У новій «Історії українського мистецтва» Б. Бланк характеризується перш за все як учень І. Падалки: «<...> Вчений секретар ДАХНу О. Сидоров <...> у передмові до каталогу виставки <...> охарактеризував художника (І. Падалку О. Л.) і його учнів Б. Бланка, О. Довгалю, М. Котляревську як одних з кращих українських митців, які вже «виробили собі зовсім свою «художню мову», те, що називається стилем» [6, с. 102]. «Цей стиль простіший, монументальніший і декоративніший, ніж гравюра РРФСР. Українці вміють досягати гарних ефектів плоскісного ві-

дипломную работу и окончил институт с заграничной командировкой, которая, однако, не была осуществлена. По окончании института¹⁷ до 1935 г. работал совместно с художником Фрадкниным¹⁸. За это время мной был зерунка, карбованої напруги малюнка, в якому є дещо від так званих «народних картинок», лубків, або від малюнків дітей, якими так захоплюється все сучасне мистецтвознавство. Саме ця близькість до примітивної, не спокушваної ще народної мови, а не рафінованого бажання знайти в примітивах екзотичні емоції, керує українською графікою» [6, с. 102]; «На засадах бойчукізму з учнів Падалки знайшли себе єврейські художники Б. Бланк і М. Фрадкін зі своєю національною тематикою. Радість життя як вищий сенс людського буття ця особливість світосприйняття, що знайшла відображення в їхніх роботах, має спільне зі стилістикою М. Шагала, а живий гумор сприймається не тільки, як одна з особливостей школи І. Падалки, а викликає асоціації з образним світом Шолом-Алейхема» [6, с. 102]; «До неопримітивізму можемо віднести графічну школу І. Падалки, до якої входили М. Котлярєвська, О. Довгаль, Б. Бланк, М. Фрадкін» [6, с. 153].

¹⁷ Б. Бланк з тих чи інших причин пропускає відомості про своє членство в АРМУ (Асоціації революційного мистецтва України) в 1927-1931 рр.

¹⁸ Надзвичайно цікаво порівняти відгук про творчий союз цих харківських графіків, зібравши їх у хронологічній послідовності: «Ці перші роботи тематично обмежені і позначені виразно формалістичною манерою письма» (Архів від... (Підготовчі матеріали). [Статті до словника «Художники Радянської України»]. З. Л[ашкул]. Рукопис. Машинопис з виправленнями Б. Бланка); «Чимало дереворитів, стилізованих під лубок, зокрема кольорових, виконали Б. Бланк і М. Фрадкін, які в той час виступали як співавтори циклів та окремих гравюр. Однак твори їх не стали здобутком українського естампа. Як і багато інших формалістичних праць, вони не знайшли схвалення у широкого глядача і не витримали іспиту часом» [8, с. 148]; «Разом з М. Фрадкіним він (Б. Бланк – О. Л.) оформив тонкими вишуканими дереворитами «Лірику» Л. Первомайського (1935), «Легенду про Тіля Уленшпінгеля» Шарля де Костера (1935), «Бруски» Ф. Панфьорова (1934), «Мандри Гулівера» Д. Свіфта (1935)» [4, с. 320]; «У 1931 році М. Фрадкін та Б. Бланк об'єдналися у творчий союз для створення гравюр-плакатів, а в 1932 для створення циклу «Євреї на землі». Для оповідних сцен, щоб найцікавіше й докладніше донести відгомін життя, художники <...> обрали пластичну мову примітиву» [6, с. 156]; «<...> у повоєнному Харкові розвивалася ліногравюра, до якої зверта-

виполнен ряд серій гравюр («Євреї на землі», «Антирелігійна серія», «Старое и новое»). Оформлен в гравюрі на дереві і на ліноліумі ряд изданий (Альманах єврейских писателей ВУСПП, «Путешествие Гулливера» Свифта, «Тиль Уленшпінгел» Шарля де Костера). С 1935 г. работаю самостійно. Оформил гравюрой и на дереве следующие издания: «Фишка Кривой» Менделе мойхер «Сфориме»¹⁹, книгу стихов єврейского поэта Д. Гофштейна, избранные повести и романы Менделе мойхер Сфориме, сборник поэзий «Партия ведёт» П. Тычины, поэму «Красногвардейцы» Сосюры и др.²⁰

Роботал в гравюрі і рисунку над дитячими книжками єврейських і українських писателів. Виполнял для виставок і ювілейних альбомів ряд лінографій і литографій, среди них «Вход Красной Армии в Харьков в 1919 г.», цветная линогравюра, «Шевченко в детстве» автолитография²¹, «Шевченко слушает Кобзаря» автолитография²², «Пушкин в театре» цветная линогравюра²³. На

лиса блискучі майстри деревориту, учні І. Падалки, Б. Бланк та М. Фрадкін, яким було нескладно опанувати досить подібну пластичну мову» [6, с. 339-340].

¹⁹ Менделе Мойхер-Сфорім («Книгоноша») – псевдонім Шолома-Якова (Шолом-Янкева) Бройде, за паспортом – Соломона Мойсейовича Абрамовича (1835-1917), єврейського письменника, який жив в Україні.

²⁰ Звичайно ж, «ці роботи свідчать про рішучий перелом у його (Б. Бланка – О. Л.) творчості та свідомий перехід на шлях реалістичного мистецтва. Такого ж реалістичного характеру і його естампи, які він виконує в дальші роки <...>» (Архів від... (Підготовчі матеріали). [Статті до словника «Художники Радянської України»]. З. Л[ашкул]. Рукопис. Машинопис з виправленнями Б. Бланка). У 1960-ті рр. ставлення до творчості харківського графіка стане ще поблагливішим: «Творчості <...> Б. Бланка <...> властиві ліричні інтимні ноти (О. Донченко «Йоська-винахідник», 1930)» [4, с. 203]; «Над оформленням збірки віршів П. Тычины «Партия веде» працював також Б. Бланк. Він виконав у техніці деревориту титул, невеличкі заставки й кінцівки, що прикрасили сторінки й розвороти видання пластичними, гармонійно розміщеними орнаментальними й сюжетними композиціями» [4, с. 320].

²¹ Інша назва «В бур'янах».

²² Обидві роботи призначалися для виставки, присвяченої 125-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка (1939).

²³ Лінорит «Пушкін в театрі» призначався для виставки в Державному історичному музеї (Москва), яка була частиною

виставках принимал участие с 1927 г.²⁴ Всего участвовал более чем в 40²⁵ выставках украинских, союзных и выставках советского искусства за границей²⁶. Кроме того, я был представлен на выставке «Достижения советского искусства за 23 года» в Третьяковской галерее в 1940 году.

Работы мои приобретены музеем изящных искусств в Москве, Украинской картинной галереей, Московским и Харьковским музеями революции, Шевченковским музеем в Каневе, антирелигиозным и Краеведческим Музеем в Харькове.

Отзывы о моих работах были напечатаны в украинской, русской, еврейской и заграничной прессе. За время войны выполнил 2 военных плаката в Харькове, пять агитокон в Бийске, 4 панно и друг. работы. За время войны участвовал в следующих выставках: к годовщине Кр. Армии в Барнауле, выставке художников в Бийске, выставке агитплаката²⁷, организованном Всекохудожником в Москве и в выставке, посвященной годовщине войны в Алма-Ата²⁸. В настоящее время работаю над серией гравюр «Фашизм враг человечества»²⁹, над гравюрой в линоліумі «Возвращение партизан в родное село», гравюрой на дереве «Освобождение»³⁰.

Пушкінського ювілею 1937 р.

²⁴ Б. Бланк дебютував на виставці АРМУ, де експонував акварель «Пісня» і лінорити «Шарманщик» і «Кравець».

²⁵ В «Картці» художник говорить про 50 виставок, учасником яких він був.

²⁶ Першою закордонною стала виставка в Софії (Болгарія) в 1935 р. Б. Бланк експонував дереворити до книги Менделе Мойхер-Сфоріма «Фішка Кульгавий». У наступні роки, у складі збірних виставок радянської графіки, твори митця експонувалися також у Латвії, Литві (до початку Другої світової війни), Польщі, Чехословаччині, Швеції, США, Японії, Франції.

²⁷ Ймовірно, мається на увазі пересувна виставка Новосибірськ-Томськ.

²⁸ У наступні роки війни виставкова діяльність Б. Бланка також була досить активною. У 1943 р. він бере участь у виставці в Алма-Аті. У 1944 р. повертається в Київ, де експонує лінорити «Повернення партизан», «Біженці», «Повішені», «На будівництві Алма-Атинської ГЕС». У 1945 р. художник показує серію ліноритів «Пам'ятати» та моноліпії етюдів учениць хореографічного училища.

²⁹ Пізніше серія отримала назву «Пам'ятати». Робота над нею тривала в 1942-1945 рр. в Бійську, Алма-Аті та Харкові. Серію включає лінорити «Біженці», «Повішені», «Партизанка», «В чому її провина?», «Жива могила», «На милість переможців».

³⁰ У Бійську, де Б. Бланк перебував в евакуації, художник досить несподівано спробував себе як монументаліст оформлював міську площу до 24-річчя

Педагогической работой занимаюсь с 1925 года: с 1925 по 1930 год преподавал в семилетках, с 1930-1932 г. – в Художественном техникуме, с 1932 г. – в Художественном институте, с 1936-1939 гг. – в детской художественной студии при Харьковском доме архитектора, с 1938-1941 гг. – в Харьковском Дворце пионеров.

По общественной линии работал членом художественного Харьковского Т-ва «Художник» в 1938-1939 гг.³¹.

Бланк.

23 сентября 1942 г., г. Алма-Ата»³².

Художник був нагороджений медаллю «За трудову доблесть у Великій Вітчизняній війні».

Після війни Б. Бланк продовжує виставкову³³ і педагогічну³⁴ діяльність. Працював над «Поезією наших днів» циклом дереворитів на вірші П. Тычины, М. Рильського, І. Фефера³⁵. Але «Ідеологічний диктат <...> прирік на внутрішню опозицію <...> Б. Бланка <...> та ін.» [6, с. 309-310].

Роботу над статтею для словника «Художники Радянської України» уповільнила, а потім і остаточно зупинила смерть Бера Пінхусовича Бланка 19 липня 1957 р. у Харкові. Шанувальникам його творчості залишилися роботи художника в музеях. А також листи й рукописи – в архівах.

РСЧА (Робітничо-селянської Червоної Армії) і до свята 1 травня (1942).

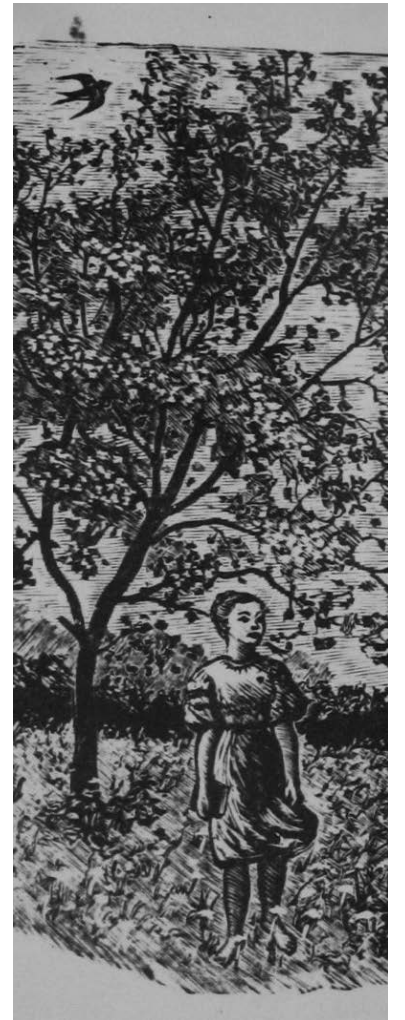
³¹ Також член Художньої ради товариства «Каз Ізо» (1942-1944, Алма-Ата), заступник голови творчої секції Спілки художників Каз. РСР (1943-1944), член журі виставки в Алма-Аті (1943).

³² Зараз Алмати, найбільше місто Республіки Казахстан та його колишня столиця.

³³ У 1946 р., на виставці української графіки в Ленінграді й Таллінні (зараз відповідно – Санкт-Петербург, РФ, і Таллінн, Естонська Республіка), демонструються лінорити Б. Бланка «Біженці», «На милість переможців», «Повернення партизан», ілюстрації (дереворити) до книг Менделе Мойхер-Сфоріма, поезії П. Тычины та Д. Гофштейна (1889-1952; розстріляний як діяч Єврейського антифашистського комітету). Харківську виставку 1947 р., присвячену 330-річчю з дня смерті Шекспіра, прикрасили блискучі лінорити митця до комедій «Приборкання норвільвої» та «Віндзорські намішниці».

³⁴ Викладає рисунок, живопис і композицію в Харківській художній школі ім. Рєпіна (1945-1947 рр.).

³⁵ Фефер Цик (Ісаак Соломонович, 1900-1952) єврейський поет і радянський громадський діяч. Розстріляний за вироком спеціальної судової колегії у справі Єврейського антифашистського комітету. Реабілітований у 1955 р.

Бланк. «Ластівки літають»

Література.

1. Врона І. Українська радянська графіка. К.: Держ. вид-во обр. мист-ва і муз літ-ри УРСР, 1958. 196 с.
2. Графічна школа Івана Падалки. Харків. 1920-ті р.: Каталог виставки. Авт.-упоряд. Соколюк Л., Титаренко Н. Х., 1994. 20 с.
3. Іваницька Г. Блискучий талант майстра // Слобода. 1997. 27 серпня.
4. Історія українського мистецтва / під ред. М. П. Бажана. Т. 5. К., 1967. 480 с.
5. Історія українського мистецтва / під ред. М. П. Бажана. — Т. 6. — К., 1968. — 452 с.
6. Історія українського мистецтва / НАН України. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; гол. ред. Г. Скрипник, наук. ред. Т. Кара-Васильєва. — Т. 5.: Мистецтво ХХ століття. — К., 2007. — 1048 с.
7. Лившиц Т. Мастер гравюры // Комсомольское знамя. — 1957. — 20 июня.
8. Турченко Ю. Український естамп. К., 1964. 336 с. 9. Художники Харкова. Авт. текстів і упорядник Безхутрий М. Х.: Прапор., 1967. 176 с.

Буковинський край багатий традиційною культурою – багатомовною карбоніцею мудрості та національної свідомості. Річний цикл свят складає своєрідний народний календар, який можна розділити чотирима порами року. На кожну із них Учбово-методичний центр культури Буковини проводить масштабні масові дійства – фольклорно-етнографічні свята: «Від Різдва Христового до Йордану», «Христос Воскрес, Воскресне Україна», «Буковинські зустрічі» та «Осінь весільна».

Цього року обласне фольклорно-етнографічне свято «Від Різдва Христового до Йордану» у Чернівецькому обласному музею архітектури та побуту відбулось 12 раз. Мета заходу – відродити народні традиції зимових свят буковинського краю, їхні звичаї, обряди, вірування; розвинути антологію фольклору; продемонструвати культурні цінності краю забуті століттями; виховати молодь у дусі національно-культурного патріотизму. Свято тривало п'ять годин. Автор сценарію та режисер-постановник – Микола Шкрібляк, заслужений діяч мистецтв України, етнограф, директор Учбово-методичного центру культури Буковини.

Розпочалося дійство біля Свято-Миколаївської церкви спільною молитвою за мир в Україні. Згодом фольклорні колективи розмістилися на локаціях фестивального поля скансену, де лунали народні колядки, щедрівки, віншування, йорданські пісні та маланкування.

ЗИМОВІ ПРАЗНИКИ НА БУКОВИНІ

Під час свята численні відвідувачі мали змогу помилуватися виробами майстрів буковинського краю, скуштувати різдвяні страви, приєднатися до великого кола коляди, заспівати разом із учасниками колективів.

Під час другої частини заходу «Буковина колядує» фольклорні колективи області на головній сцені музею потішили колядками та щедрівками. У такому фольклорно-етнографічному театралізованому дійстві взяли участь близько 25 художніх аматорських колективів з усіх районів області та м. Чернівців.

Всі учасники фольклорно-етнографічного свята одягнені в традиційний автентичний одяг. Чоловіки у вишитих сорочках, поверх яких кожухи, або багато оздоблені на грудях, прикрашені кутасами сердаки, штани заправлені у високі чоботи. Дехто тримає дзвоники, кілька чоловіків зі скрипками, а хто несе Різдва Зірку чи Вертеп. Газдині й дівчата – в білих, червоних, зелених, вишневих з великими яскравими квітками й тороками хустках. Доповнюючий елемент строю – тайстра.

У центрі святкового дійства розмістився символ свята – чотирикутний етно-інсталяція «Дідух». Солом'яний оберіг – уособлення вічності буковинського роду, вшануванням духів предків, збереження традицій і пам'яті родини; символ доброго врожаю, миру й злагоди в сім'ї. Прикрасити такий «Дідух» іграшками виготовленими власноруч під час фольклорно-етнографічного свя-

та мала можливість будь-яка бажуюча дитина. Створювали витинанки, ляльки-мотанки, об'ємні аплікації, оригами та ін. А також до кожної іграшки діти писали власні побажання. Особливо цікавими були жовто-блакитні кораблики – символи визволення українських моряків із полону. У виготовленні іграшок-прикрас охочим допомагали учні Сторожинецької художньої школи – Марина Медуниця, Ангеліна Унгуриян, Марія Крушельницька, Марина Кучурян, їхній викладач Олена Баришева та методист з діяльності художніх шкіл Чернівецької області методичного кабінету початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів УМЦКБ Василь Беженар.

Під час заходу фольклорні колективи спільно з гостями фестивалю утворили велике коло коляди та активно підспівували артистам Заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю імені Андрія Кушнірека Чернівецької обласної філармонії імені Дмитра Гнатюка.

У рамках візиту на Буковину представники громадської організації «Родина Героїв Небесної Сотні» завітали й на фольклорне свято «Від Різдва Христового до Йордану», які під час великого кола коляди також утворили ще одне єдине коло. Голова організації – Володимир Бондарчук привітав учасників та гостей зі святами та висловив щирі слова подяки за організацію такого яскравого дійства.

За правдавним звичаєм під час заходу всі присутні створили спіль-

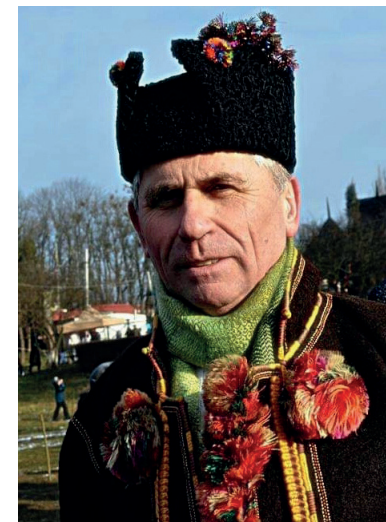
ну молитву та спільну поману – хліб і світло за упокій душ загиблих Героїв Небесної Сотні.

В. о. голови Чернівецької обласної державної адміністрації Михайло Павлюк та голова Чернівецької обласної ради Іван Мунтян привітали буковинців і гостей краю з новорічно-різдвяними святами. У своїх виступах очільники краю ще раз підкреслили важливість виховання почуття пошани до прадавньої культури рідного народу, адже саме воно формує першооснову української державності.

Справжньою приємною несподіванкою цьогорічного заходу стали авторські колядки та віншування відомої співачки, громадського та культурного діяча, народної артистки України Лесі Горової та її доньки Зоряни. Особливо схвилювала присутніх авторська пісня пані Лесі «Нашим Героям», яка ще раз нагадала, завдячуючи кому маємо змогу від Заходу до Сходу святкувати разом. Величну пісню «На Україні коляда» та хвилюючу – «Біля тополі» виконав лауреат обласної премії імені Назарія Яремчука Мирослав Матейчук.

Три найбільших зимові свята – Різдво Христове, Святого Василя та Водохреща відтворили колективи під час унікального народного дійства із промовистою назвою «Три празники в гості». Відсвяткували їх з Віфлеємською зіркою, освяченням води від Іоанна Хрестителя на Йордан та запальною Маланкою по-буковинськи.

Кульмінацією заходу була яскрава буковинська переберія із запальними танцями, жартами, драматично-ігровими епізо-

М. ШКРІБЛЯК, режисер-постановник, фото С. КАРАЧКА

дами, приспівками, ритуальними дійствами, чудернацькими автентичними костюмами. Маланкарі мали розмальовані обличчя, страшні маски, у руках – дзвіночки, батоги та ін. Основні діючі особи – Орач з чепігами, Ведмідь, Коні, Дід, Баба, Циган і Циганка з дітьми, Коза, Кіт, Чорт, та ін. Учасники колективів запрошували до танцю й відвідувачів, які з задоволенням підспівували та пританцювали виконавцям. Гості свята гучними оплесками та вигуками «браво» підтримували виступи маланкових гуртів.

Навіть після закінчення концертної програми відвідувачі не поспішали розходитися по домівках, щиро дякуючи організаторам та фотографуючись на згадку з учасниками дійства. Даний захід подарував глядачам багато позитивних та незабутніх вражень, відчуття єдиної родини та можливість доторкнутися до давніх традицій буковинського краю.

Альона БЕЖЕНАР, мистецтвознавець

